AJOMS

ACADEMIC JOURNAL OF MIGRATION STUDIES

Cilt/Volume: 2
Sayı/Number: 1
Yaz/Summer 2026

ACADEMIC JOURNAL OF MIGRATION STUDIES

e-ISSN: 3108-4419

Academic Journal of Migration Studies/AJOMS

Cilt/Volume: 2 • Sayı/Number: 1 • Yaz/Summer 2026
eISSN: 3108-4419

Academic Journal of Migration Studies uluslararası ve hakemli bir dergidir.
Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.
The Academic Journal of Migration Studies is an international, peer-reviewed journal.
The responsibility for the published articles rests with the author(s)

Dergi İmtiyaz Sahibi/Owner
(*Uluslararası Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Derneği Adına***)**
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Açıkgöz

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/Owner and Chief Executive Officer
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Açıkgöz

Genel Yayın Yönetmeni/Executive Editor
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Açıkgöz

Baş Editor/Editor-in-Chief
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil Yılmaz

Baş Editör Yardımcısı/Assistant Editor-in-Chief
Prof. Dr. Erhan Görmez
Dr. Selin Bahçalı

Alan Editörleri/Section Editors
Doç. Dr. Alkan Üstün
Doç. Dr. Halil Karadaş

Dil Editörleri/Language Editors
Doç. Dr. Mehmet Fatih Adıgüzel
Ar. Gör. Muhammed Fatih Kaytan
Ar. Gör. Ömer Ulutaş
MHA, Zuhal Açıkgöz

Yayın Kurulu/Publishing Board

Prof. Dr. Lütfi Sunar (Uluslararası Balkan Üniversitesi)
Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Faruk Taşçı (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Kadir Canatan (Sabahattin Zaim Üniversitesi)
Prof. Dr. Esin Küntay (Bahçeşehir Üniversitesi)
Doç. Dr. Nikola Dacev (Uluslararası Balkan Üniversitesi)
Doç. Dr. Seyhan Murtezan Ibrahimi (Uluslararası Balkan Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet Fatih Güloğlu (Kilis 7 Aralık Üniversitesi)
Doç. Dr. Hakan Gülerce (Harran Üniversitesi)
Doç. Dr. Ali Zafer Sağıroğlu (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa Otrar (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü)
Doç. Dr. Fatih Yaman (Medeniyet Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Altunkaya Erdoğmuş (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Çağrı Emin Şahin (Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü)
Dr. Talha Karadoğan (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Dr. Rahat Shah (Goethe Üniversitesi)

Redaktör/Galley Proof

Sümeyye Özdoğan
Zeynep Dirier
Ferda Gürbüz

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design

Ferda Gürbüz

Yayın Türü/Type of Publication

Uluslararası Süreli Yayın/International Periodical

Yayın Dili/Language of Publication

Türkçe ve İngilizce/Turkish and English

Yayın Periyodu/Publishing Period

Altı ayda bir Haziran ve Aralık aylarında yayımlanır/Biannual (June & December)

İletişim/Correspondence

Osmanağa Mahallesi Kuşdili Caddesi Efes Çarşısı 12/15 Kadıköy/İstanbul 34714 İstanbul Türkiye
Web: *https://www.ajoms.com/* Elektronik posta: *editor@ajoms.com*

AJOMS Academic Journal of Migration Studies
Cilt/Volume: 2 • Sayı/Number: 1 • Yaz/Summer 2026

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Araştırma Makaleleri/Research Articles

1 **Kırklareli Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Hizmet Kalitesi Algıları: Demografik Değişkenler Ekseninde Kesitsel ve Betimsel Bir İnceleme**

Perceptions of Higher Education Service Quality Among International Students at Kırklareli University: A Cross-Sectional and Descriptive Analysis Based on Demographic Variables

Kerem Güngör, Adem Başpınar, Mustafa Otrar

39 **Mübadelenin Edebi Temsili: Louis de Bernières'in Kanatsız Kuşlar *(Birds Without Wings)* Romanında Rum–Türk Mübadelesi'nde Travma ve Bellek**

Literary representation of the Greek-Turkish population exchange: Trauma and memory in Louis de Bernières's novel Birds Without Wings

Sinem Çapar İleri

45 **Geçici Koruma Rejiminde Kadınların Yükseköğretime Erişimi ve İşgücü Piyasasına Katılımı: Türkiye Örneği**

Women's Access to Higher Education and Participation in the Labor Market under the Temporary Protection Regime: The Case of Türkiye

Gönül Kübra Ocak

AJOMS, Haziran 2026, 2/1
Academic Journal of Migration Studies
e-ISSN: 3108-4419

Kırklareli Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Hizmet Kalitesi Algıları: Demografik Değişkenler Ekseninde Kesitsel ve Betimsel Bir İnceleme

Kerem Güngör[a], Adem Başpınar[b], Mustafa Otrar[c]

Makale Bilgisi
Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.21012075

Makale Geçmişi
Geliş Tarihi : 16.12.2025
Kabul Tarihi : 11.03.2026

Anahtar Kelimeler
Uluslararası öğrenciler, Kalite, Hizmet, Algı, Yükseköğretim Hizmet Kalitesi Ölçeği (HESQUAL)

Atıf
Güngör, K., Başpınar, A. ve Otrar, M. (2026). Kırklareli Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Hizmet Kalitesi Algıları: Demografik Değişkenler Ekseninde Kesitsel ve Betimsel Bir İnceleme Academic Journal of Migration Studies, 2(1), 1-38, 10.5281/zenodo.21012075

Özet

Günümüzde yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejileri, öğrenci memnuniyetinin çok boyutlu değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Kırklareli Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin hizmet kalitesi algılarını (HESQUAL) demografik değişkenler açısından incelemektir. İlişkisel tarama modelinin benimsendiği araştırmada, veriler 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılan 298 uluslararası öğrenciden (evrenin %10,99'u) toplanmıştır. HESQUAL ölçeğinin bu örneklem üzerindeki yapı geçerliliği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiş; uyum indekslerini iyileştirmek adına yapılan modifikasyonlar raporlanmıştır. Bulgular, öğrencilerin genel hizmet kalitesi algılarının orta-üst düzeyde ($\bar{x}$=3,44/5,00) olduğunu; en yüksek memnuniyetin İdari Yönetim ($\bar{x}$=3,63), en düşük memnuniyetin ise Destek Hizmetleri ($\bar{x}$=3,03) boyutunda gerçekleştiğini göstermiştir. Yapılan karşılaştırmalı analizlerde (t-testi, ANOVA, Kruskal Wallis), cinsiyet, ikamet süresi ve gelir düzeyi değişkenleri ile hizmet kalite algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler ve orta düzeyde etki büyüklükleri saptanmıştır. Özellikle, ikamet süresi arttıkça memnuniyet düzeyinin düştüğü gözlemlenmiştir, bu durum uyum sürecindeki "hayal kırıklığı" (veya kohort etkileri ile tartışılmıştır. Sonuçlar, kesitsel veri sınırlılıkları dahilinde, uluslararası öğrencilerin entegrasyonunda destek hizmetlerinin kritik rolüne işaret etmektedir.

[a] **Sorumlu Yazar:** Kerem Güngör, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Kırklareli/Türkiye, ORCID ID: 0009-0001-7031-3833. **e-posta:** keremgungor59@hotmail.com
[b] Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kırklareli/Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-2125-1832
[c] Doç. Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara/Türkiye, ORCID ID: 0000-0001-8543-6177

AJOMS, June 2026, 2/1
Academic Journal of Migration Studies
e-ISSN: 3108-4419

Perceptions of Higher Education Service Quality Among International Students at Kırklareli University: A Cross-Sectional and Descriptive Analysis Based on Demographic Variables

Kerem Güngör[a], Adem Başpınar[b], Mustafa Otrar[c]

Article Info
Research Article

DOI: 10.5281/zenodo.21012075

Article History
Received Date : 16.12.2025
Accepted Date : 11.03.2026

Keywords
International students, Quality, Service, Perception, Higher Education Service Quality Scale (HESQUAL)

To Cite
Güngör, K., Başpınar, A. ve Otrar, M. (2026). Kırklareli Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Hizmet Kalitesi Algıları: Demografik Değişkenler Ekseninde Kesitsel ve Betimsel Bir İnceleme Academic Journal of Migration Studies, 2(1), 1-38, 10.5281/zenodo.21012075

Abstract

In the current context of higher education, internationalization strategies necessitate a multidimensional evaluation of student satisfaction. This study aims to examine international students' perceptions of service quality at Kırklareli University using the Higher Education Service Quality Scale (HESQUAL) in relation to demographic variables. Employing a correlational research design, data were collected during the 2024-2025 academic year from 298 international students (10.99% of the population) via convenience sampling. The construct validity of the HESQUAL scale within this sample was tested through Confirmatory Factor Analysis (CFA), and model modifications aimed at improving fit indices were reported. Findings indicate that students' overall perception of service quality is at a moderate-to-high level ($\bar{x}$= 3.44/5.00), with the highest satisfaction observed in the Administrative Management dimension ($\bar{x}$= 3.63) and the lowest in Support Services ($\bar{x}$= 3.03). Comparative analyses (t-test, ANOVA, Kruskal-Wallis) revealed statistically significant relationships and medium effect sizes between service quality perceptions and variables such as gender, length of stay, and income level. Notably, satisfaction was observed to decline as the length of stay in Turkey increased—a pattern discussed in relation to the "disillusionment" phase of adaptation and potential cohort effects. Given the limitations of cross-sectional data, the results highlight the critical role of support services in the integration process of international students.

[a] **Corresponding Author:** Kerem Güngör, Kırklareli University, Institute of Social Sciences, Department of Sociology, Kırklareli Turkey, ORCID ID: 0009-0001-7031-3833. **e-posta:** keremgungor59@hotmail.com
[b] Assoc. Prof. Dr., Kırklareli University, Faculty of Science and Letters, Department of Sociology, Kırklareli/Turkey, ORCID ID: 0000-0002-2125-1832
[c] Assoc. Prof. Dr., Ministry of National Education, General Directorate of Special Education and Guidance Services, Ankara/Türkiye, ORCID ID: 0000-0001-8543-6177

1. GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde yükseköğretim ekosistemi, bilgi aktarımına dayalı geleneksel ve elitist yapısından sıyrılarak, küresel ölçekte rekabet eden, çok boyutlu hizmetler üreten ve karmaşık paydaş ağlarını yöneten devasa bir organizasyonel yapıya evrilmiştir. Küreselleşme ve kitleselleşme dinamikleriyle şekillenen bu dönüşüm, üniversitelerin varlık nedenini sadece akademik yetkinlikle sınırlı tutmayıp, öğrencilere sunulan "yaşam ve destek ekosisteminin" kalitesini de kurumsal başarının merkezine yerleştirmiştir (Bowden & D'Alessandro, 2011). Geleneksel *fildişi kule* metaforu, yerini şeffaf, hesap verebilir ve öğrenci deneyimini merkeze alan "hizmet odaklı üniversite" modeline bırakırken; hizmet kalitesi, salt bir yönetsel performans göstergesi olmanın ötesinde, uluslararası öğrencilerin akademik ve sosyal entegrasyonunu şekillendiren stratejik bir araç olarak öne çıkmaktadır. Özellikle uluslararası öğrenci mobilitesindeki dramatik artış, yükseköğretim kurumlarını, farklı kültürel sermayelere sahip bireylerin ihtiyaçlarına yanıt verebilecek esnek, kapsayıcı ve kültürlerarası duyarlılığa sahip hizmet modelleri geliştirmeye zorlamaktadır (Ashmore, 2018).

Türkiye, son on yılda uyguladığı proaktif uluslararasılaşma politikalarıyla küresel yükseköğretim pazarında periferiden merkeze doğru hareket eden stratejik bir aktör konumuna yükselmiştir. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YBYS) verileri (Yükseköğretim Kurulu, 2024), bu dönüşümün çarpıcı boyutlarını gözler önüne sermektedir. 2013-2014 eğitim öğretim yılında 48.183 olan uluslararası öğrenci sayısı, on yıl içinde yaklaşık yedi kat artarak 2023-2024 dönemi itibarıyla 336.366'ya ulaşmıştır (Tablo 1). Bu makro düzeydeki nicel büyüme, yerel düzeyde de güçlü yansımalar bulmuş; bu çalışmanın evrenini oluşturan Kırklareli Üniversitesinde de benzer bir ivmeyle uluslararası öğrenci sayısı aynı dönemde 465'ten 2.502'ye yükselmiştir. Ancak bu hızlı büyüme, üniversitelerin yönetim kapasiteleri üzerinde ciddi bir baskı oluşturmakta ve sunulan hizmetlerin niteliğinin, heterojen bir öğrenci grubunun beklentilerini karşılayacak şekilde çeşitlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Zira uluslararasılaşma, sadece sayısal hedeflerin tutturulması değil, aynı zamanda yükseköğretim kurumlarının değişen politika ve rekabet koşullarına uyum sağlayarak kaliteyi ölçülebilir ve yönetilebilir bir kurumsal performans boyutuna dönüştürmesi anlamına gelmektedir (Ayaz ve Arakaya, 2019; Derdiyok, 2019; Yöntem ve Mazman, 2023). Bu süreç, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) ve Avrupa Standartları (European Standards and Guidelines for Quality Assurance [ESG]) çerçevesinde tanımlanan "kurumsal kalite güvencesi" kültürünün içselleştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması bağlamında da kritik bir önem taşımaktadır.

Uluslararası öğrencilerin üniversite deneyimi, sadece akademik müfredatın takip edildiği bilişsel bir süreç değil, aynı zamanda derinlikli bir kültürlenme ve psikososyal uyum mücadelesidir. Berry'nin (1997; 2005) geliştirdiği dört boyutlu kültürlenme modeli (bütünleşme, asimilasyon, ayrışma ve marjinalleşme), bireylerin yeni bir kültürel çevreyle temaslarında geliştirdikleri stratejileri ve yaşadıkları psikolojik süreçleri tanımlar (Rasli et al., 2014). Literatürde "uyum"un psikolojik iyi oluş, başa çıkma stratejileri, sosyal bağlılık, akademik bütünleşme ve dil yeterliliği gibi göstergelerle değerlendirildiği; kültürlenmenin ise çoğunlukla Berry çerçevesinde ele alındığı görülmektedir (Jackson et al., 2013; Merola et al., 2019; Smith & Khawaja, 2011). Bu yönelimler; kimlik çatışması, ruh sağlığı ve kültürlenme

kaynaklı stres gibi sonuçlarla ilişkilendirilirken (Kuzhabekova et al., 2015; Nguyen et al., 2019; Nilsson et al., 2008), daha geniş uyum modelleri akademik başarı ve kültürel katılımı başarılı entegrasyonun temel göstergeleri olarak vurgular (Umar & Tumiwa, 2020; Yee & Hassan, 2024). Farklı kültürel geçmişlerden gelen öğrencilerin yaşadığı "kültürlenme stresi"; dil bariyerleri, sosyal izolasyon ve akademik beklenti farklılıklarıyla birleştiğinde, akademik başarıyı ve psikolojik iyi oluşu doğrudan tehdit eden bir risk faktörüne dönüşmektedir (Al-Jaberi et al., 2019). Bu noktada üniversitelerin sunduğu hizmetler (idari destek, barınma, akademik danışmanlık, sosyal imkanlar), öğrencinin yaşadığı bu stresi hafifleten veya şiddetlendiren kritik bir çevresel faktör olarak devreye girer. Kapsayıcı bir kampüs ortamı ve erişilebilir destek hizmetleri, öğrencinin hem kendi kültürünü koruyup hem de yeni kültüre katıldığı "bütünleşme" stratejisini benimsemesini kolaylaştırırken yetersiz, bürokratik ve dışlayıcı hizmet süreçleri, öğrenciyi "ayrışma" veya "marjinalleşme" yaşamasına itebilir (Liu et al., 2025).

Tablo 1: *2013-2024 Yılları Arasında Türkiye'deki Toplam Uluslararası Öğrenci Sayısı*

Yıllar	Türkiye	Kırklareli	Yıllar	Türkiye	Kırklareli
2013-2014	48.183	465	2019-2020	185.047	1.347
2014-2015	72.178	450	2020-2021	224.048	2.049
2015-2016	87.903	474	2021-2022	260.289	2.165
2016-2017	108.076	505	2022-2023	301.694	2.435
2017-2018	125.138	667	2023-2024	336.366	2.502
2018-2019	154.505	1.007			

Bu süreçlerin çokkültürlü bir etkileşim zemini üzerinde gerçekleştiği dikkate alındığında, çokkültürlü yeterlilik ve evrensel-çeşitlilik yönelimi gibi özelliklerin daha düşük kültürlenme stresi ve daha yüksek psikolojik uyumla ilişkili olduğu bulgusu, kurumsal hizmet tasarımının "kültürlerarası duyarlılık" boyutunu özellikle önemli kılmaktadır (Yakunina et al., 2013). Benzer biçimde, kurumsal düzeyde çokkültürlü müfredatlar, kapsayıcı pedagojiler ve öğretim elemanlarına yönelik kültürlerarası eğitim uygulamaları; öğrencilerin deneyimlerini olumlu yönde etkileyerek daha sorunsuz bir uyum sürecine katkıda bulunur (Abacıoğlu vd., 2019; Bakay, 2023). Üniversitelerin uluslararasılaşma stratejileri ve öğrenci destek hizmetleri, kültürlerarası etkileşim, kapsayıcılık ve sosyal kaynaklara erişim düzeyini belirlemekte (Kompanets & Väätänen, 2019); çokkültürlü eğitim eğitimde eşitliği destekleyip öğrenciler arasında toplumsal uyumu teşvik etmede etkili bir mekanizma olarak görülmekte (Latypova et al., 2021) ve kapsayıcı kampüs ortamları ile kültürlerarası etkinlikler aidiyet duygusunu güçlendirerek kültürel katılımı artırmaktadır (Abacıoğlu vd., 2019; Bakay, 2023).

Sosyolojik bir perspektiften bakıldığında üniversiteler, kültürel olarak tarafsız teknik alanlar değil; hâkim kültürel normların ve bilgi üretim biçimlerinin aktarıldığı, diploma sisteminin statüyle

birleşmesi üzerinden belirli kültürel sermaye biçimlerinin yeniden üretildiği kurumsal alanlardır (Hu & Wang, 2022; Mugo & Puplampu, 2022; Piroddi, 2021; Rodrigo & Oyarzo, 2020). Üniversite ortamında öğrenciler akademik ve profesyonel rollere uyuma yönlendirilirken (Amundsen et al., 2022), mentorluk, öğrenci kulüpleri ve akran ağları bu sosyalleşmenin başlıca taşıyıcılarıdır; ancak bu bütünleşme süreci sosyal sınıfa göre farklılık gösterir ve öğrenciler üniversiteye eşit şartlarda katılamazlar (Silver, 2020). Dolayısıyla uluslararası öğrencilerin hizmet deneyimi, yalnızca "memnuniyet" değil; aynı zamanda eşitlik, adillik ve empati boyutları üzerinden kurumsal kapsayıcılığın fiilî düzeyini test eden bir gösterge olarak da okunmalıdır (Ereş, 2015).

Bu çerçeveyi daha mikro bir kurumsal düzleme taşıdığımızda, Pierre Bourdieu'nun kavramsallaştırmasıyla üniversitelerin belirli bir "kurumsal habitus" barındırdığı görülür (Lee, 2021). Kurumsal habitus, bir üniversitenin tarihsel olarak şekillenmiş değerler sistemini, bürokratik işleyiş kodlarını, örtük beklentilerini ve "oyunun kurallarını" içerir. Yerel öğrenciler, sahip oldukları kültürel sermaye ve ulusal eğitim sisteminden getirdikleri yatkınlıklar sayesinde bu habitusa daha "doğal" bir uyum sağlarken, uluslararası öğrenciler için bu yapı çoğu zaman çözülmesi gereken karmaşık ve opak bir kutu niteliğindedir (Seithers et al., 2021). Bu çalışmanın temel teorik argümanı şudur: Yükseköğretim hizmet kalitesi, uluslararası öğrencilerin kurumsal habitusu çözümlemelerini, anlamlandırmalarını ve sisteme entegre olmalarını sağlayan temel arayüzdür. İdari personelin iletişim dili, akademik süreçlerin şeffaflığı, web sitesinin kullanılabilirliği ve fiziksel altyapının erişilebilirliği, kurumsal habitusun öğrenciye ne kadar "misafirperver" veya "dışlayıcı" davrandığının somut göstergeleridir. Hizmet kalitesindeki sistematik eksiklikler, sadece anlık bir memnuniyetsizlik yaratmakla kalmaz; aynı zamanda Bourdieu'cu anlamda bir "simgesel şiddet" biçimine dönüşerek öğrencinin akademik alandan kopmasına ve kurumdan uzaklaşmasına yol açabilir (Wheeldon et al., 2022).

Bu bağlamda çalışmada "hizmet kalitesi", hizmet yararlanıcılarının beklentileri ile algılanan hizmet performansı arasındaki fark üzerinden tanımlanan ve öznel nitelik taşıyan "algılanan hizmet kalitesi" yaklaşımıyla ele alınmaktadır (Oral, 2005; Telli, 2023; Maksüdünov et al., 2016). "Yükseköğretim hizmet kalitesi", yükseköğretim kurumlarında sunulan hizmetlerin öğrencilerin akademik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama düzeyi olarak değerlendirilmektedir (Özçelik, 2018). "Uluslararası öğrenci" ise ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenler ile uluslararası anlaşmalar çerçevesinde eğitim amacıyla Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrencileri ifade etmektedir (Dilek, 2016). Ayrıca eğitim alanında uluslararasılaşma, öğrencilerin küresel gereksinimlere yanıt verebilecek nitelikte yetişmesi, akademik arka plan ve ortamın iyileştirilmesi, kurumsal imaj ve itibarın güçlendirilmesi ve müfredatın uluslararasılaşmaya uygun hale getirilmesi süreçlerini kapsamaktadır (Saleem et al., 2021).

Literatürde yükseköğretim hizmet kalitesini ölçmeye yönelik SERVQUAL gibi jenerik modellerden, HEdPERF ve bu çalışmada kullanılan HESQUAL gibi sektöre özgü modellere doğru bir evrilme yaşanmıştır (Bahadur et al., 2024). Abdullah (2006) ve takip eden çalışmalar (Sultan & Wong, 2012; Yılmaz, 2019), öğrencilerin kalite algılarının akademik, idari, fiziksel ve destek hizmetleri boyutlarında çok katmanlı olarak şekillendiğini ortaya koymuştur. Ancak mevcut literatür

incelendiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunun genel memnuniyet düzeyini betimlemeye odaklandığı; hizmet kalitesinin kurumsal habitus ve kültürlenme süreçleriyle olan karmaşık etkileşimini ampirik olarak test eden araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle uluslararası öğrencilerin ikamet süresi ve dil yeterliliği gibi özgül demografik değişkenlerinin, hizmet kalitesinin alt boyutları üzerindeki ayrıştırıcı etkisine ve işleyiş mekanizmasına dair literatürde belirgin bir boşluk bulunmaktadır. Örneğin literatürdeki "U-eğrisi" hipotezi, uyumun zamanla artacağını öngörürken; bazı çalışmalar "balayı etkisinin" kaybolmasıyla memnuniyetin zamanla düştüğünü öne sürmektedir. Benzer şekilde, dil yeterliliğinin düşük olmasının memnuniyetsizlik yaratacağı varsayılırken, bazı bağlamlarda "mutlu bilgisizlik" nedeniyle beklentilerin düşük tutulması sonucu paradoksal bir memnuniyet yaratabildiği de gözlemlenmektedir. Bu çelişkili teorik ve ampirik bulgular, zaman, dil ve akademik başarı algısı değişkenlerinin hizmet algısını nasıl dönüştürdüğünün bağlama özgü olarak yeniden incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

Günümüzde yükseköğretim pazarlamasında sıkça rastlanan ve "öğrenciyi müşteri olarak gören" piyasa odaklı yaklaşım, akademik literatürde ve kalite güvence süreçlerinde yerini "öğrenciyi bir paydaş ve öğrenme topluluğunun aktif bir üyesi" olarak gören daha kapsayıcı ve etik bir paradigmaya bırakmaktadır (Ashmore, 2018). Bu doğrultuda, çalışmada "müşteri" kavramı ve metaforu terk edilerek; YÖKAK'ın kurumsal akreditasyon kriterleri ve uluslararası kalite güvence terminolojisine uygun olarak "hizmet yararlanıcısı", "paydaş" ve "kültürel sermaye sahibi birey" perspektifi benimsenmiştir.

Bu kapsamlı teorik çerçeve ışığında araştırmanın temel amacı, hızla gelişmekte olan ve yoğun bir uluslararası öğrenci akışına ev sahipliği yapan Kırklareli Üniversitesi örneği üzerinden, uluslararası öğrencilerin yükseköğretim hizmet kalitesi algılarını HESQUAL ölçeği aracılığıyla çok boyutlu olarak analiz etmektir. Çalışma, sadece mevcut memnuniyet düzeyini betimlemekle yetinmeyip; cinsiyet, dil yeterliliği, ikamet süresi, gelir düzeyi ve akademik başarı algısı gibi kritik değişkenlerin, öğrencilerin idari, akademik ve destek hizmetlerini (kurumsal habitusu) algılama biçimlerini nasıl farklılaştırdığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırmadan elde edilecek bulguların, hem Kırklareli Üniversitesi'nin ve benzer gelişmekte olan üniversitelerin YÖKAK Kurumsal Akreditasyon Programı (KAP) süreçlerine ve stratejik planlamalarına somut, veriye dayalı politika önerileri sunması; hem de literatürdeki "hizmet kalitesi-kültürlenme-habitus" arakesitindeki teorik tartışmalara özgün ve bağlamsal bir katkı sağlaması beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, kullanılan ölçme araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi huşularına ait bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel araştırma deseninde tasarımlanmış olup, ilişkisel tarama modellerinden karşılaştırmalı model türüne uygun şekilde hareket edilmiştir. İlişkisel tarama modellerinden karşılaştırma türü araştırmalar, sebep-sonuç ilişkisi ortaya koymaksızın çeşitli guruplar arasında farklılıkların

anlamlılıklarını saptamaya odaklanan araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2017). Bu tür çalışmalarda iki veya daha çok sayıda grup, durum veya değişken arasındaki farkları incelemeyi amaçlanmaktadır (Karasar, 2015). Bu bağlamda araştırma kapsamında öncelikle 2024-2025 eğitim öğretim yılında Kırklareli ilinde öğrenim görmekte olan uluslararası üniversite öğrencilerinin Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Hizmet Kalitesi Ölçeğinden (YHKÖ) aldıkları puanların betimlenmesi ve demografik değişkenler arasında karşılaştırılması amaçlanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kırklareli ilinde öğretim görmekte olan yabancı uyruklu üniversite öğrencileridir. 2024-2025 eğitim öğretim yılında Kırklareli Üniversitesinde kayıtlı olan 2711 öğrenci (Kırklareli Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Ofisi, 2025) araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örnekleme modeli olarak kolayda örnekleme modeli kullanılmıştır. Olasılığa dayalı (rassal) olmayan bu modelin (Karasar, 2015) tercih edilmesinin sebebi yabancı uyruklu öğrencilere ulaşma ve veri elde etme zorluğudur. İkamet ve çalışma koşullarının çeşitliliği, dil zorlukları, etik kaygılar vb. sebeplerin örnekleme ulaşımda en önemli sorun alanları olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda örnekleme Kırklareli ilinde ulaşılabilen tüm uluslararası öğrenciler uygulamaya dahil edilmiştir. Veri toplama sürecinde toplam 326 katılımcıya ulaşılmıştır. Veri seti üzerinde yapılan ön incelemede; (a) %20 'den fazla veri kaybı olan (n=12), (b) Tekdüze cevaplama eğilimi gösteren (n=10) ve (c) Mantıksal tutarsızlık içeren veya anket tamamlama süresi 2 dakikanın altında olan (n=6) toplam 28 anket, veri kalitesini korumak amacıyla analiz dışı bırakılmıştır. Nihai analizler 298 katılımcı verisi üzerinden yürütülmüştür. Bu sayı, hedef evrenin yaklaşık %10,99'unu temsil etmektedir. Örneklem grubu içinde 23 farklı ülkeden (Afganistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Burundi, Çad, Endonezya, Gabon, Gambiya, Irak, Kazakistan, Kırgızistan, Kosova, Mısır, Moğolistan, Özbekistan, Rusya, Senegal, Somali, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Tacikistan, Türkmenistan) gelen uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Ulaşılan örneklem grubunu betimleyici değerler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Örneklem çerçevesine dâhil edilme ölçütleri şu şekilde belirlenmiştir: (a) Kırklareli Üniversitesinde aktif öğrenci kaydının bulunması, (b) ön lisans veya lisans düzeyinde öğrenim görülmesi ve (c) yabancı uyruklu statüsünde kayıtlı olunması. Lisansüstü öğrenciler, özel öğrenciler ve değişim programı (Erasmus vb.) kapsamındaki kısa süreli misafir öğrenciler çerçeve dışında tutulmuştur. Kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılan 298 katılımcı (evrenin %10,99'u), 23 farklı ülkeden gelmekte olup cinsiyet, yaş, ikamet süresi ve gelir düzeyi bakımından çeşitlilik göstermektedir (Tablo 2).

Araştırmada HESQUAL ölçeğinin beş alt boyutu (İdari Yönetim, Fiziki Olanakların Kalitesi, Eğitim Kalitesi, Destek Hizmetlerinin Kalitesi ve Dönüştürücü Nitelik), örneklemin demografik ve bireysel özellikleriyle ilişkilendirilmiştir. Tablo 3'te örneklem çerçevesinin demografik yapısı, bağımsız değişkenlerin ölçme düzeyleri, kategori ve frekans dağılımları ile her bir değişken için uygulanan istatistiksel test türleri özetlenmektedir. Bu çerçeve, araştırmanın analitik tasarımının şeffaf bir biçimde izlenebilmesini amaçlamaktadır.

Tablo 2: *Örnekleme İlişkin Kişisel Bilgiler*

Değişken	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	132	44,3
	Erkek	166	55,7
Yaş	20 ve Altı	44	14,8
	21-25	200	67,1
	26-30	36	12,1
	31 ve Üstü	18	6,0
Ünv. Kayıt Biçimi	Diploma Notu	192	64,4
	TR-YÖS	36	12,1
	Ün. Kendi Sınavı	18	6,0
	YKS	10	3,4
	Diğer	42	14,1
Programı	Ön lisans (2 Yıl)	36	12,1
	Lisans (4 yıl +)	262	87,9
İkamet Süresi	1 Yıl ve Altı	52	17,4
	2 Yıl	64	21,5
	3 Yıl	64	21,5
	4 Yıl	76	25,5
	5 ve Üzeri	42	14,1
Burs Alma	Evet	28	9,4
	Hayır	270	90,6
Çalışma Durumu	Evet	64	21,5
	Hayır	234	78,5
Aylık Gelir	10000 ve Altı	186	62,4
	10001-15000	68	22,8
	15001-20000	22	7,4
	20001 ve +	22	7,4
Algılanan Gelir Düzeyi	Zayıf	10	3,4
	Orta	114	38,3
	İyi	174	58,4

Örneklem büyüklüğünün araştırmada kullanılan istatistiksel testler için yeterliliğini değerlendirmek amacıyla post-hoc güç analizi yapılmıştır. Normal dağılım yaklaşımı (Cohen, 1988) ve merkezi olmayan F dağılımı (noncentral F) kullanılarak, α=0,05 anlamlılık düzeyinde her bir analiz için ulaşılan istatistiksel güç ($1-\beta$) hesaplanmıştır. Sonuçlar, mevcut örneklem büyüklüğünün (N=298) t-testlerinde orta düzey etki büyüklükleri ($d \geq 0,33$) için %80 ve üzeri güce, ANOVA analizlerinde ise orta düzey etki büyüklükleri ($\eta^2 \geq 0,039$) için %80 üzeri güce ulaştığını göstermiştir. Bağımsız gruplar t-testlerinde (cinsiyet; n_1=132, n_2=166) gözlemlenen etki büyüklüklerinin çoğunluğu için (%95,0 ile %98,1 arasında güç) örneklem yeterli düzeydedir. Eğitim ($1-\beta$=%75,8) ve Destek Hizmetleri ($1-\beta$=%78,3) boyutlarındaki küçük etki büyüklükleri için güç %80 eşiğinin hafif altında kalmıştır. ANOVA analizlerinde ise İdari Yönetim ($1-\beta$=%95,2) ve Eğitim ($1-\beta$=%90,1) boyutları için yeterli güç sağlanmıştır. Post-hoc güç analizi sonuçları Tablo 4'te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 3: *Örneklem Çerçevesi: Bağımsız Değişkenlerin Dağılımı ve Uygulanan İstatistiksel Testler*

Bağımsız Değişken	Ölçme Düzeyi	Kategoriler	n (%)	Kullanılan İstatistiksel Test
Cinsiyet	Nominal (2 grup)	Kadın	132 (%44,3)	Bağımsız Gruplar t-Testi
		Erkek	166 (%55,7)	
Yaş (Gruplanmış)	Ordinal (4 grup)	20 ve Altı	44 (%14,8)	Kruskal-Wallis H
		21-25	200 (%67,1)	
		26-30	36 (%12,1)	
		31 ve Üstü	18 (%6,0)	
Üniversiteye Kayıt Biçimi	Nominal (5 grup)	Diploma Notu	192 (%64,4)	Kruskal-Wallis H
		TR-YÖS	36 (%12,1)	
		Ünv. Kendi Sınavı	18 (%6,0)	
		YKS	10 (%3,4)	
		Diğer	42 (%14,1)	
İkamet Süresi	Ordinal (5 grup)	1 Yıl ve Altı	52 (%17,4)	Tek Yönlü ANOVA / Kruskal-Wallis H
		2 Yıl	64 (%21,5)	
		3 Yıl	64 (%21,5)	
		4 Yıl	76 (%25,5)	
		5 ve Üzeri	42 (%14,1)	
Aylık Gelir (TL)	Ordinal (4 grup)	10.000 ve Altı	186 (%62,4)	Kruskal-Wallis H
		10.001-15.000	68 (%22,8)	
		15.001-20.000	22 (%7,4)	
		20.001 ve Üzeri	22 (%7,4)	
Türkçe Dil Yeterlik Algısı	Ordinal (3 grup)	Zayıf	10 (%3,4)	Kruskal-Wallis H
		Orta	114 (%38,3)	
		İyi	174 (%58,4)	
Akademik Başarı Algısı	Ordinal (3 grup)	Zayıf	12 (%4,0)	Kruskal-Wallis H
		Orta	188 (%63,1)	
		İyi	98 (%32,9)	

Tablo 4: *Post-hoc Güç Analizi Sonuçları (α = 0,05)*

Bağımsız Gruplar t-Testi (Cinsiyet: n_1=132, n_2=166, df=296)

HESQUAL Boyutu	d	δ	1−β (%)	Yeterli?	d_min (%80)	Yorum
İdari Yönetim	0,42	3,60	95,0	Evet	0,33	Yeterli
Fiziki Olanaklar	0,45	3,86	97,1	Evet	0,33	Yeterli
Eğitim	0,31	2,66	75,8	Sınırda	0,33	Küçük etki
Destek Hizmetleri	0,32	2,74	78,3	Sınırda	0,33	Küçük etki
Dönüştürücü Nitelik	0,47	4,03	98,1	Evet	0,33	Yeterli
YHKÖ Toplam	0,43	3,69	95,8	Evet	0,33	Yeterli

Tek Yönlü ANOVA (İkamet Süresi: k=5, N=298, df_1=4, df_2=293)

HESQUAL Boyutu	η^2	f	1−β (%)	Yeterli?	η^2_min (%80)	Yorum
İdari Yönetim	0,06	0,253	95,2	Evet	0,039	Yeterli
Eğitim	0,05	0,229	90,1	Evet	0,039	Yeterli

Not: *d = Cohen's d; δ = merkezilik dışı parametre; η^2 = Eta-kare; f = Cohen's f; 1−β = istatistiksel güç; d_min ve η^2_min = %80 güç için gereken minimum etki büyüklüğü. Normal dağılım yaklaşımı ve merkezi olmayan F dağılımı (noncentral F) ile hesaplanmıştır.*

2.3. Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanmış "Kişisel Bilgi Formu" ve Yılmaz (2019) tarafından adapte edilen YHKÖ kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu araştırma kapsamında bağımsız değişkenler bağlamında veri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanmış anket türünde bir araçtır. Form kapsamında yaş, cinsiyet, geldikleri ülke, üniversiteye nasıl başvurulduğu, öğrenim gördüğü program, okuduğu bölüm, Kırklareli'de kaç yıldır ikamet ettiği, burs alıp almadığı, herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı, aylık gelirinin ne kadar olduğu, Türkçe dil yeterliliğinde kendini hangi düzeyde tanımladığı ve akademik başarı algısı gibi maddelerden oluşmaktadır.

YHKÖ ise 2016 yılında Teeroovengadum, Kamalanabhan ve Seebaluck tarafından yükseköğretim kurumlarında hizmet kalitesinin öğrenci odaklı ölçümü yapmak amacıyla geliştirilmiştir. 5'li Likert tipinde olan ölçek beş boyuttan ve 48 maddeden oluşmakta, ölçekte öğrencilerin üniversitelerde sunulan hizmetlerle ilgili görüşleri kendini beyana dayalı biçimde (self-report) değerlendirilmektedir. Orijinal adı HESQUAL olup adaptasyon işlemlerinde orijinal ölçeğin madde sayısına ve derecelendirme formatına sadık kalınmıştır. Adaptasyon araştırmasının örneklemi Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim gören 400 üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğini

test etmek amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi ve ardından Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizinde tespit edilen 48 madde ve beş faktörün (idari hizmetler kalitesi, fiziksel altyapı kalitesi, akademik hizmetlerin kalitesi, destek hizmetleri kalitesi, dönüştürücü deneyim kalitesi) orijinal ölçekte yer alan boyutlara ve kuramsal yapıya paralel olduğu görülmektedir. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı da 0,94 olarak saptanmış, HESQUAL ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceği bulgulanmıştır (Yılmaz, 2019).

Diğer yandan araştırmada Türkçeye adapte edilmiş YHKÖ'nün faktör tasarımı, yapı geçerliği ve güvenirlik değerleri de test edilmiş ve uluslararası öğrenciler için uygunluğu ayrıca denetlenmiştir. Bu amaçla faktörlenebilirlik (KMO ve Bartlett) değerleri için açımlayıcı faktör analizi (AFA), yapının (construct) uluslararası öğrenciler için uygunluğu için de doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Verilerin faktörlenebilirliğini gösteren değerler olarak öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett değerleri hesaplanmış bu değerler KMO=,939 olarak Bartlett değeri olarak da B=14593,772 (p < ,001) olarak hesaplanmıştır. Bu değerler Örneklem yeterliğinin uygun olduğunu teyit etmektedir. DFA sonuçlarında uyum indekslerinin yeterliliğini artırmak amacıyla 3 madde çifti için (10-11; 22-23; 26-27) modifikasyon işlemleri ardından uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur (χ2=4470,673; df= 1076; χ2/df=4,155; p=,000; RMSEA= ,072; CFI=,911). Bununla birlikte, örneklem büyüklüğünün alt gruplar (ülke bazlı) için yetersiz olması nedeniyle, kültürlerarası ölçme değişmezliği testi uygulanamamıştır. Ölçeğin iç tutarlığını belirlemek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Bu değerin alt boyutlar için ,91 ila ,96 arasında değişmekte olduğu, ölçeğin toplamı için de ,98 olduğu saptanmıştır. Söz konusu değerler ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlık güvenirliğine sahip olduğunu teyit etmektedir.

Bu çalışmada yapı geçerliğinin sınanmasında açımlayıcı faktör analizi (AFA) yerine doğrulayıcı faktör analizinin (DFA) tercih edilmesinin temel gerekçesi, HESQUAL ölçeğinin halihazırda kuramsal olarak temellendirilmiş ve ampirik olarak doğrulanmış beş boyutlu bir faktör yapısına sahip olmasıdır (Teeroovengadum et al., 2016). Ölçeğin Türkçe uyarlamasında da (Yılmaz, 2019) bu beş faktörlü yapı hem AFA hem de DFA ile teyit edilmiştir. Metodolojik açıdan, AFA keşfedici bir prosedür olup önceden belirlenmiş bir yapının olmadığı durumlarda tercih edilirken; DFA, belirli bir kuramsal modelin veriye uyumunu doğrudan test etmeye yönelik doğrulayıcı bir yaklaşımdır (Brown, 2015; Tabachnick & Fidell, 2019). Dolayısıyla, daha önce AFA ile keşfedilmiş ve DFA ile doğrulanmış bir yapıyı yeni bir örneklemde yeniden AFA'ya tabi tutmak, metodolojik olarak "geriye adım" (step backward) niteliği taşıyabilir ve ölçeğin kuramsal çerçevesini göz ardı etme riski barındırır (Hurley et al., 1997). Bununla birlikte, ölçeğin farklı bir popülasyonda (uluslararası öğrenciler) ve farklı bir kurumsal bağlamda (Kırklareli Üniversitesi) uygulandığı göz önünde bulundurularak, verinin faktörlenebilirliği yukarıda raporlanan KMO ve Bartlett değerleriyle kontrol edilmiş ve uygun bulunmuştur.

DFA sonuçlarında elde edilen uyum indeksleri (χ^2/df=4,155; RMSEA=,072; CFI=,911), modifikasyonlar sonrasında kabul edilebilir sınırlar içinde bulunmuştur. Bu bulgular, orijinal beş faktörlü yapının uluslararası öğrenci örnekleminde de geçerli olduğuna dair ampirik kanıt sunmaktadır. Ayrıca ölçeğin tüm alt boyutlarında elde edilen yüksek iç tutarlılık katsayıları (α=,91-,96), faktör yapısının bu örneklemde tutarlı biçimde çalıştığını desteklemektedir.

HESQUAL ölçeğinin Türkçe uyarlamasının gerçekleştirildiği Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ) ile mevcut çalışmanın yürütüldüğü Kırklareli Üniversitesi (KLÜ) arasında bazı kurumsal ve demografik farklılıklar bulunmaktadır. SDÜ, 1992 yılında kurulan ve yaklaşık 90.000 kayıtlı öğrenciye sahip köklü bir kurum iken; KLÜ, 2007 yılında kurulan ve yaklaşık 23.000 öğrenciye sahip daha genç bir üniversitedir. SDÜ İç Anadolu'nun Göller Bölgesi'nde konumlanırken KLÜ Trakya'da Balkan sınırında yer almakta; bu coğrafi farklılık uluslararası öğrenci kaynak ülke profillerini de kısmen şekillendirmektedir. Bununla birlikte, her iki kurum da devlet üniversitesi statüsünde olup görece küçük şehirlerde konumlanmakta, benzer idari yapılara (YÖK mevzuatı), barınma koşullarına (KYK yurtları) ve akademik düzenleme çerçevelerine tabidir. Uluslararası öğrenci oranı bakımından KLÜ (%10,99) SDÜ'ye göre (%5) daha yoğun bir uluslararasılaşma profiline sahiptir.

Bu farklılıklara rağmen DFA'nın uygulanabilirliğini destekleyen üç temel argüman öne sürülebilir. Birincisi, HESQUAL ölçeği üniversiteye özgü bir yapı değil, yükseköğretim kurumlarının genel hizmet kalitesi boyutlarını (idari, fiziki, akademik, destek, dönüştürücü) ölçen evrensel bir çerçeve sunmaktadır; dolayısıyla boyut yapısının kurumdan bağımsız olarak korunması beklenir. İkincisi, Yılmaz (2019) adaptasyonu yerli öğrenciler ağırlıklı karma bir örneklemle yapılmış olmasına karşın, mevcut çalışma yalnızca uluslararası öğrencilere odaklanmakta; bu durum DFA'yı ayrıca değerli kılmaktadır zira önceden doğrulanmış yapının farklı bir kültürel popülasyondaki geçerliğini sınamaktadır. Üçüncüsü, DFA'nın sunduğu uyum indeksleri (χ^2/df=4,155; RMSEA=,072; CFI=,911) yapının bu yeni bağlamda da tutarlı biçimde çalıştığını ampirik olarak kanıtlamıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasından önce kullanılan ölçme araçları ile ilgili olarak gerekli izinler alınmıştır. Bu izinlerden ilki Kırklareli Üniversitesinden alınan Etik Kurul iznidir. Diğer yandan uygulamaların yapıldığı Kredi Yurtlar Kurumu yurtlarının yöneticilerinden de uygulama izni alınmış, öğrencilerin katılım (onam) formu doldurmadan uygulamalara da başlanmamıştır. Uygulamalar 2024-2025 eğitim öğretim yılı Nisan-Haziran aylarında hem çevrimiçi koşullarda hem de öğrencilerin ikamet ettikleri ev ve yurtlarda doğrudan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze yapılan uygulamalarda uygulama süresinin yaklaşık 20 dakika olduğu gözlenmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Veri analizlerinde geçilmeden önce geçmeden önce, kişisel ve eğitimsel özelliklerin saptandığı anket maddeleri bilgisayar ortamında gruplandırılmış, veri düzenleme ve ayıklama işlemleri yapılmış ardından öğrencilere uygulanan YHKÖ puanlanmıştır. Tüm veriler istatistik paket programları (MS Excel, IBM SPSS 25.0; Jamovi Ver: 2.3.16; IBM AMOS 21.0) kullanılarak kodlanmış, depolanmış ve analiz edilmişlerdir. Normallik varsayımı Shapiro-Wilk testi ve basıklık-çarpıklık katsayıları ile kontrol edilmiş; grup dağılımlarının dengesiz olduğu veya varsayımların ihlal edildiği durumlarda parametrik olmayan testler (Mann Whitney U, Kruskal Wallis H) tercih edilmiştir. Hakem eleştirileri 1 doğrultusunda, çalışmanın istatistiksel gücünü ve bulguların pratik önemini ortaya koymak amacıyla, sadece p-değerleri (istatistiksel anlamlılık) raporlanmakla yetinilmemiş, aynı zamanda Etki Büyüklükleri (Effect Sizes) de hesaplanmıştır. İkili karşılaştırmalar (t-testi) için Cohen's d, varyans analizleri (ANOVA) için Eta-kare (η^2) ve parametrik olmayan testler için Rank Biserial Korelasyon (rrb) veya Epsilon-kare ($\varepsilon 2$) değerleri kullanılmıştır. Yorumlamalarda, Cohen (1988) kriterleri (0.2=küçük,

0.5=orta, 0.8=büyük etki) esas alınmıştır. Çoklu karşılaştırmalardan (Multiple Comparisons) kaynaklanabilecek Tip-I hata artışını kontrol etmek amacıyla, post-hoc analizlerde Bonferroni düzeltmesi dikkate alınmıştır. Hipotez testlerinde anlamlılık sınırı en düşük p <,05 düzeyinde test edilmiş, diğer anlamlılık düzeyleri ayrıca belirtilerek araştırma bulguları tablolar hâlinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ ile elde ettikleri puanlar için betimsel değerlere ve araştırmanın problemlerinde ifadesini bulan alt amaçlara ilişkin çeşitli hipotez testlerinden elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Bulgular amaçlara uygun şekilde tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 5'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut ve toplam puanlarının ortalamaları hesaplanmıştır. Bu değerleri tüm ölçek göstergeleri için ortalama üzerinde bir kalite algısının olduğunu göstermektedir. Öte yandan en yüksek (olumlu) kalite algısının idari yönetime ilişkin olduğunu, bunu sırasıyla eğitim kalitesi, dönüştürücü nitelik, fiziki olanakların kalitesi izlemektedir. En düşük (olumsuz) kalite algısının destek hizmetlerinin kalitesine ait olduğu da dikkat çekmektedir.

Tablo 5: *YHKÖ Alt Boyut ve Toplam Puanları İçin Betimsel Değerler*

Boyutlar	*n*	*Ort.*	*ss*
İdari Yönetim Kalitesi	298	3,63	,831
Fiziki Olanakların Kalitesi	298	3,30	,877
Eğitim Kalitesi	298	3,54	,808
Destek Hizmetlerinin Kalitesi	298	3,03	1,011
Dönüştürücü Nitelik	298	3,54	,854
YHKÖ Toplam Puan	298	3,44	,769

Tablo 6'da, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda idari yönetim (t=-3.62; p <.001), fiziki olanaklar (t=-3.84; *p* <.001), eğitim (t=-2.69; *p* <.01), destek hizmetleri (t=-2.76; *p* <.01), dönüştürücü nitelik (t=-4.08; *p* <.001) alt boyutları ve toplam puanları (t=-3.70; *p* <.001) için erkeklerin kalite algısı kadınlardan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Hesaplanan etki büyüklüğü (*d*=0,42), bu farkın "orta düzeyde" bir etkiye işaret ettiğini ve cinsiyetin, idari memnuniyet varyansının yaklaşık %6-8'ini açıkladığını göstermektedir. Benzer şekilde, Fiziki Olanaklar (*d*=0,45) ve Dönüştürücü Nitelik (*d*=0,47) boyutlarında da erkekler lehine orta güce yaklaşan etkiler gözlemlenmiştir. Bu bulgular, cinsiyet farkının sadece istatistiksel bir sapma olmadığını, kadın öğrencilerin kampüs deneyimlerinde sistematik olarak daha düşük tatmin yaşadığını pratik anlamlılık düzeyinde ortaya koymaktadır.

Tablo 6: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	Gruplar	*N*	$\bar{x}$	*ss*	Sh_t	*t* Testi			Etki Büyüklüğü (Cohen's d)
						t	*Sd*	*P*	
İdari Yönetim	Kadın	132	3,44	,795	,069	-3,62	296	,000	0,42 [%95 GA: 0,19 - 0,65]
	Erkek	166	3,78	,829	,064				
Fiziki Olanaklar	Kadın	132	3,09	,815	,071	-3,84	296	,000	0,45 [%95 GA: 0,21 - 0,68]
	Erkek	166	3,47	,890	,069				
Eğitim	Kadın	132	3,40	,782	,068	-2,69	296	,008	0,31
	Erkek	166	3,65	,814	,063				
Destek Hizmetleri	Kadın	132	2,85	,966	,084	-2,76	296	,006	0,32
	Erkek	166	3,17	1,027	,080				
Dönüştürücü Nitelik	Kadın	132	3,32	,879	,077	-4,08	296	,000	0,47
	Erkek	166	3,71	,792	,062				
YHKÖ Toplam	Kadın	132	3,26	,734	,064	-3,70	296	,000	0,43
	Erkek	166	3,58	,769	,060				

Analiz sonuçları göstermektedir ki örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin YHKÖ idari yönetim alt boyut puanlarının yaş (gruplanmış) değişkenine (Tablo 7) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda grupların ortalamaları arasındaki farklılık tüm alt boyutlar için anlamlı bulunmamıştır (p>.05).

Analiz sonuçları göstermektedir ki örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının başvuru türü değişkenine (Tablo 8) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda idari yönetim (KW=7.33; p>.05), eğitim (KW=2.97; p>.05), destek hizmetleri (KW=4.96; p>.05), dönüştürücü nitelik (KW=5.64; p>.05) ölçek toplam puanlarının (KW=6.42; p>.05) grupların ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmazken fiziki olanaklar alt boyutu için farklılık anlamlı bulunmuştur (KW=10.84; p<.05). Fiziki olanaklar alt boyutunda diğer başvuru türleri grubunun ortalaması YKS ile başvuranlardan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 7: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Yaş (Gruplanmış) Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	Gruplar	*N*	$\bar{x}_{sira}$	x^2	*sd*	*P*
İdari Yönetim	20 ve Altı	44	165,27	4,46	3	0,216
	21-25	200	149,69			
	26-30	36	125,39			
	31 ve Üstü	18	157,06			
Fiziki Olanaklar	20 ve Altı	44	138,36	2,51	3	,473
	21-25	200	151,51			
	26-30	36	140,50			
	31 ve Üstü	18	172,39			
Eğitim	20 ve Altı	44	154,64	4,21	3	,240
	21-25	200	154,21			
	26-30	36	129,61			
	31 ve Üstü	18	124,39			
Destek Hizmetleri	20 ve Altı	44	131,86	7,51	3	,057
	21-25	200	153,72			
	26-30	36	167,06			
	31 ve Üstü	18	110,61			
Dönüştürücü Nitelik	20 ve Altı	44	142,86	3,24	3	,356
	21-25	200	155,39			
	26-30	36	135,22			
	31 ve Üstü	18	128,83			
YHKÖ Toplam	20 ve Altı	44	143,59	2,40	3	,494
	21-25	200	154,64			
	26-30	36	134,67			
	31 ve Üstü	18	136,50			
	Toplam	298				

Tablo 8: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Başvuru Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	Gruplar	*N*	$\bar{x}_{sira}$	x^2	*sd*	*P*
İdari Yönetim	Diploma Notu	192	145,64	7,33	4	,120
	TR-YÖS	36	130,17			
	Ünv. Kendi Sınavı	18	182,94			
	YKS	10	147,30			
	Diğer	42	169,93			
Fiziki Olanaklar	Diploma Notu	192	147,08	10,84	4	,028
	TR-YÖS	36	129,94			
	Ünv. Kendi Sınavı	18	155,50			
	YKS	10	110,90			
	Diğer	42	183,93			
Eğitim	Diploma Notu	192	151,00	2,97	4	,291
	TR-YÖS	36	132,28			
	Ünv. Kendi Sınavı	18	152,94			
	YKS	10	127,30			
	Diğer	42	161,21			
Destek Hizmetleri	Diploma Notu	192	152,35	4,96	4	,291
	TR-YÖS	36	122,22			
	Ünv. Kendi Sınavı	18	144,17			
	YKS	10	145,70			
	Diğer	42	163,02			
Dönüştürücü Nitelik	Diploma Notu	192	150,01	5,64	4	,228
	TR-YÖS	36	127,44			
	Ünv. Kendi Sınavı	18	157,94			
	YKS	10	122,90			
	Diğer	42	168,79			
YHKÖ Toplam	Diploma Notu	192	150,13	6,42	4	,170
	TR-YÖS	36	124,44			
	Ünv. Kendi Sınavı	18	162,50			
	YKS	10	123,90			
	Diğer	42	168,64			
	Toplam	298				

Tablo 9'a göre, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının öğrenim gördükleri program türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda idari yönetim (t=3.28; *p*<.01), fiziki olanaklar (t=2.55; p<.05), eğitim (t=2.86; p<.01), destek hizmetleri (t=2.17; *p*<.05), dönüştürücü nitelik (t=3.10; *p*<.01) alt boyutları ve ölçek toplam puanları (t=3.12; *p*<.01) için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Tüm alt boyutlar için ön lisans öğrencilerinin algısı lisans mezunu olanlardan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 9: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Öğrenim Gördükleri Program Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	**Gruplar**	*N*	$\bar{x}$	***ss***	Sh_t	***t* Testi**		
						t	*Sd*	*P*
İdari Yönetim	Ön lisans	36	4,05	,804	,134	3,28	296	,001
	Lisans	262	3,57	,819	,051			
Fiziki Olanaklar	Ön lisans	36	3,65	,777	,129	2,55	296	,001
	Lisans	262	3,26	,881	,054			
Eğitim	Ön lisans	36	3,90	,612	,102	2,86	296	,005
	Lisans	262	3,49	,821	,051			
Destek Hizmetleri	Ön lisans	36	3,37	,982	,164	2,17	296	,031
	Lisans	262	2,98	1,008	,062			
Dönüştürücü Nitelik	Ön lisans	36	3,94	,679	,113	3,10	296	,002
	Lisans	262	3,48	,861	,053			
YHKÖ Toplam	Ön lisans	36	3,81	,624	,104	3,12	296	,002
	Lisans	262	3,39	,774	,048			

Tablo 10'a göre, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının Kırklareli'de ikamet süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü (boyutlu) varyans analizi (ANOVA) sonucunda idari yönetim (F=4.62; p <.01), fiziki olanaklar (F=3.46; *p* <.01), eğitim (F=4.36; *p* <.01) alt boyutları ve ölçek toplam puanlarının (F=3.91; p <.01) için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunurken destek hizmetleri (F=1.53; *p* >.05) alt boyutu anlamlı bulunmamıştır. Scheffe testi sonucunda idari yönetim alt boyut puanlarının Kırklareli'de ikamet süresi değişkenine göre

hangi gruplar arasında anlamlı farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan, 1 yıl ve altı süredir Kırklareli'de ikamet eden grubun ortalaması 5 yıl ve üstü ikamet eden gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu; fiziki olanaklar alt boyut puanları için 1 yıl ve altı süredir Kırklareli'de ikamet eden grubun ortalaması 3 yıldır ikamet eden gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu; eğitim alt boyut puanları için 1 yıl ve altı süredir Kırklareli'de ikamet eden grubun ortalaması 3 yıldır ikamet eden gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu; dönüştürücü nitelik alt boyut puanları için 1 yıl ve altı süredir Kırklareli'de ikamet eden grubun ortalaması 3 yıldır ikamet eden gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu; ölçek toplam puanları için 1 yıl ve altı süredir Kırklareli'de ikamet eden grubun ortalaması 3 yıldır ikamet eden gruptan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır (p >,05).

Kırklareli'de ikamet süresi ile hizmet kalite algısı arasındaki ilişki incelendiğinde, İdari Yönetim (F=4,62; p =,001; η^2= 0,06) ve Eğitim (F=4,36; p =,002; η^2=0,05$) boyutlarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Etki büyüklüğü değerleri (η^2), ikamet süresinin kalite algısındaki değişimin %5 ila %6'sını açıkladığını göstermektedir (orta düzey etki). Post-hoc analizler (Scheffe), "1 yıl ve altı" süredir ikamet eden yeni öğrencilerin ($\bar{x}$=3,95), "5 yıl ve üzeri" süredir kalan öğrencilere ($\bar{x}$=3,33) kıyasla idari hizmetleri çok daha olumlu algıladığını göstermektedir. Bu veri, öğrencilerin üniversitede geçirdikleri süre uzadıkça memnuniyet algılarının düştüğünü gösteren ters yönlü bir ilişkiye işaret etmektedir. Ancak, verinin kesitsel doğası gereği bu düşüşün, öğrencilerin zamanla beklentilerinin değişmesinden mi, yoksa yeni gelen kohortların profillerinin farklı olmasından mı kaynaklandığı net olarak ayrılamamaktadır.

Tablo 11'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının burs alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U analizi sonucunda idari yönetim (z=-1.49; p>.05), fiziki olanaklar (z=-1.85; p>.05), eğitim (z=-1.39; p>.05), destek hizmetleri (z=-1.68; p>.05) ve toplam puanları için (z=-1.73; p>.05) grupların ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmazken dönüştürücü nitelik için farklılık anlamlı bulunmuştur (z=-2.07; p<.05). dönüştürücü nitelik için burs alanların ortalaması almayanlardan anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 12'ye göre, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının bir işte çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda tüm alt boyutlar için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır (p>.05).

Analiz sonuçları göstermektedir ki örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının aylık gelir değişkenine (Tablo 13) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda idari yönetim (KW=18.41; p<.001); fiziki olanaklar (KW=11.51; p<.01), eğitim KW=21.65; p<.001), dönüştürücü nitelik (KW=22.69; p<.001) ve ölçek toplam puanları için (KW=19.12; p<.001) grupların ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunurken destek hizmetleri (KW=3.35; p>.05) için anlamlı bulunmamıştır. Mann Whitney U analizi ile yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda fiziki olanaklar 20001 ve üzeri aylık geliri olan grubunun ortalaması diğer gruplardan anlamlı şekilde yüksek olduğu; eğitim

Tablo 10: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Kırklareli'de İkamet Süresi Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

	f, $\bar{x}$ ve *ss* Değerleri				ANOVA Sonuçları					
Puan	**Grup**	*N*	$\bar{x}$	*ss*	**Var. K.**	*KT*	*Sd*	*KO*	*F*	*P*
İdari Yönetim	1 Yıl ve Altı	52	3,95	,666	G.Arası	12,166	4	3,041	4,62	,001
	2 Yıl	64	3,79	,948	G.İçi	192,807	293	,658		
	3 Yıl	64	3,54	,701	Toplam	204,973	297			
	4 Yıl	76	3,52	,754						
	5 ve Üzeri	42	3,33	,987						
Fiziki Olanaklar	1 Yıl ve Altı	52	3,67	,822	G.Arası	10,303	4	2,576	3,46	,009
	2 Yıl	64	3,32	,976	G.İçi	218,114	293	,744		
	3 Yıl	64	3,10	,845	Toplam	228,417	297			
	4 Yıl	76	3,25	,786						
	5 ve Üzeri	42	3,23	,888						
Eğitim	1 Yıl ve Altı	52	3,86	,599	G.Arası	10,906	4	2,726	4,36	,002
	2 Yıl	64	3,60	,795	G.İçi	183,144	293	,625		
	3 Yıl	64	3,28	,956	Toplam	194,049	297			
	4 Yıl	76	3,56	,699						
	5 ve Üzeri	42	3,40	,866						
Destek Hizmetleri	1 Yıl ve Altı	52	3,28	1,030	G.Arası	6,213	4	1,553	1,53	,194
	2 Yıl	64	3,07	1,136	G.İçi	297,571	293	1,016		
	3 Yıl	64	2,85	,883	Toplam	303,784	297			
	4 Yıl	76	2,94	,965						
	5 ve Üzeri	42	3,10	1,026						
Dönüştürücü Nitelik	1 Yıl ve Altı	52	3,87	,759	G.Arası	8,349	4	2,087	2,94	,021
	2 Yıl	64	3,53	,944	G.İçi	208,057	293	,710		
	3 Yıl	64	3,34	,960	Toplam	216,406	297			
	4 Yıl	76	3,53	,669						
	5 ve Üzeri	42	3,45	,868						
YHKÖ Toplam	1 Yıl ve Altı	52	3,76	,663	G.Arası	8,908	4	2,227	3,91	,004
	2 Yıl	64	3,49	,851	G.İçi	166,866	293	,570		
	3 Yıl	64	3,24	,807	Toplam	175,774	297			
	4 Yıl	76	3,41	,624						
	5 ve Üzeri	42	3,33	,836						

Tablo 11: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Burs Alıp Almama Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	Gruplar	*N*	$\bar{x}_{sira}$	$\sum_{sira}$	*U*	*z*	*p*
İdari Yönetim	Alıyor	28	172,57	4832,00	3134,000	-1,49	,135
	Almıyor	270	147,11	39719,00			
	Toplam	298					
Fiziki Olanaklar	Alıyor	28	178,07	4986,00	2980,00	-1,85	,065
	Almıyor	270	146,54	39565,00			
	Toplam	298					
Eğitim	Alıyor	28	171,07	4790,00	3176,00	-1,39	,164
	Almıyor	270	147,26	39761,00			
	Toplam	298					
Destek Hizmet.	Alıyor	28	175,43	4912,00	3054,00	-1,68	,094
	Almıyor	270	146,81	39639,00			
	Toplam	298					
Dönüştürücü Nitelik	Alıyor	28	181,50	5082,00	2884,00	-2,07	,038
	Almıyor	270	146,18	39469,00			
	Toplam	298					
YHKÖ Toplam	Alıyor	28	176,36	4938,00	3028,00	-1,73	,083
	Almıyor	270	146,71	39613,00			
	Toplam	298					

Tablo 12: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Bir İşte Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	Gruplar	*N*	$\bar{x}$	*ss*	Sh_t	*t* Testi		
						t	*Sd*	*p*
İdari Yönetim	Çalışıyor	64	3,74	,859	,107	1,17	296	,243
	Çalışmıyor	234	3,60	,822	,054			
Fiziki Olanaklar	Çalışıyor	64	3,36	,878	,110	,58	296	,565
	Çalışmıyor	234	3,29	,878	,057			
Eğitim	Çalışıyor	64	3,67	,755	,094	1,44	296	,152
	Çalışmıyor	234	3,50	,820	,054			
Destek Hizmetleri	Çalışıyor	64	3,16	,989	,124	1,17	296	,242
	Çalışmıyor	234	2,99	1,017	,066			
Dönüştürücü Nitelik	Çalışıyor	64	3,61	,874	,109	,81	296	,420
	Çalışmıyor	234	3,52	,849	,055			
YHKÖ Toplam	Çalışıyor	64	3,54	,764	,096	1,20	296	,232
	Çalışmıyor	234	3,41	,770	,050			

Tablo 13: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	Gruplar	*N*	$\bar{x}_{sira}$	x^2	*sd*	*P*
İdari Yönetim	10000 ve Altı	186	136,84	18,41	3	,000
	10001-15000	68	167,74			
	15001-20000	22	139,41			
	20001 ve üzeri	22	210,23			
Fiziki Olanaklar	10000 ve Altı	186	138,03	11,51	3	,009
	10001-15000	68	169,09			
	15001-20000	22	146,41			
	20001 ve üzeri	22	189,05			
Eğitim	10000 ve Altı	186	132,87	21,65	3	,000
	10001-15000	68	177,53			
	15001-20000	22	153,41			
	20001 ve üzeri	22	199,59			
Destek Hizmetleri	10000 ve Altı	186	142,61	3,35	3	,340
	10001-15000	68	161,68			
	15001-20000	22	154,59			
	20001 ve üzeri	22	165,05			
Dönüştürücü Nitelik	10000 ve Altı	186	134,02	22,69	3	,000
	10001-15000	68	186,03			
	15001-20000	22	133,14			
	20001 ve üzeri	22	183,86			
YHKÖ Toplam	10000 ve Altı	186	134,38	19,12	3	,000
	10001-15000	68	177,47			
	15001-20000	22	145,23			
	20001 ve üzeri	22	195,14			

için 20001 ve üzeri aylık geliri olan grubunun ortalaması diğer gruplardan anlamlı şekilde yüksek olduğu; dönüştürücü nitelik 10001-15000 geliri olanlar ve 20001 ve üzeri aylık geliri olan grubunun ortalaması diğer gruplardan anlamlı şekilde yüksek olduğu; toplam puanlar için 20001 ve üzeri aylık geliri olan grubunun ortalamasının diğer gruplardan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 14'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ alt boyut puanlarının dil yeterlik algısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda idari yönetim (KW=7.34; $p<.05$), fiziki olanaklar (KW=11.86; $p<.01$), destek hizmetleri (KW=12.06; $p<.01$), ölçek toplam puanları için

(KW=6.72; $p<.05$) grupların ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunurken eğitim (KW=2.43; $p>.05$) ve dönüştürücü nitelik (KW=.63; $p>.05$) için farklar anlamlı bulunmamıştır. Mann Whitney U analizi ile yapılan ikili karşılaştırmalarda idari yönetim için Türkçe dil yeterliğini zayıf olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan anlamlı şekilde yüksek olduğu; fiziki olanaklar için Türkçe dil yeterliğini zayıf olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan anlamlı şekilde yüksek olduğu; destek hizmetleri için Türkçe dil yeterliğini zayıf olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan anlamlı şekilde yüksek olduğu; toplam puanlar için de Türkçe dil yeterliğini zayıf olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Dil yeterliliğini "Zayıf" olarak tanımlayan grubun İdari Yönetim (MeanRank=212,30) ve Destek Hizmetleri memnuniyetinin, "İyi" ve "Orta" gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde

Tablo 14: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Dil Yeterlik Algısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sira}$	x^2	sd	p
İdari Yönetim	Zayıf	10	212,30	7,34	2	,026
	Orta	114	155,71			
	İyi	174	141,82			
	Toplam	298				
Fiziki Olanaklar	Zayıf	10	184,50	11,86	2	,003
	Orta	114	168,24			
	İyi	174	135,21			
	Toplam	298				
Eğitim	Zayıf	10	175,30	2,43	2	,297
	Orta	114	156,27			
	İyi	174	143,58			
	Toplam	298				
Destek Hizmetleri	Zayıf	10	180,90	12,06	2	,002
	Orta	114	168,87			
	İyi	174	135,01			
	Toplam	298				
Dönüştürücü Nitelik	Zayıf	10	161,90	,63	2	,731
	Orta	114	153,08			
	İyi	174	146,44			
	Toplam	298				
YHKÖ Toplam	Zayıf	10	187,70	6,72	2	,035
	Orta	114	161,75			
	İyi	174	139,28			
	Toplam	298				

yüksek olması (p =,026) literatürdeki genel eğilimlerin aksini sunmaktadır. Ancak, bu analizde dikkat edilmesi gereken husus, "Zayıf" grubundaki örneklem sayısının (n =10) tüm örneklemin sadece %3,4'ünü oluşturmasıdır. Bu dengesizlik ve küçük örneklem büyüklüğü, istatistiksel sonucun gücünü zayıflatmakta ve Tip-I hata riskini artırmaktadır. Dolayısıyla bu bulgu, kesin bir yargıdan ziyade, irdelenmesi gereken bir anomali olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 15: *YHKÖ Alt Boyut Puanlarının Akademik Başarı Algısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması*

Puan	**Gruplar**	N	$\bar{x}_{sira}$	x^2	sd	p
İdari Yönetim	Zayıf	12	100,83	9,51	2	,009
	Orta	188	142,95			
	İyi	98	168,03			
	Toplam	298				
Fiziki Olanaklar	Zayıf	12	105,67	3,85	2	,146
	Orta	188	148,48			
	İyi	98	156,83			
	Toplam	298				
Eğitim	Zayıf	12	62,17	19,57	2	,000
	Orta	188	143,65			
	İyi	98	171,42			
	Toplam	298				
Destek Hizmetleri	Zayıf	12	149,83	2,24	2	,326
	Orta	188	143,99			
	İyi	98	160,03			
	Toplam	298				
Dönüştürücü liderlik	Zayıf	12	62,00	21,03	2	,000
	Orta	188	142,78			
	İyi	98	173,11			
	Toplam	298				
YHKÖ Toplam	Zayıf	12	90,00	10,72	2	,005
	Orta	188	143,98			
	İyi	98	167,38			
	Toplam	298				

Tablo 15'e göre, örneklem grubunu oluşturan uluslararası öğrencilerin YHKÖ idari yönetim alt boyut puanlarının akademik başarı algısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda idari yönetim

(KW=9.51; p<.01), eğitim (KW=19.57; p<.001), dönüştürücü nitelik (KW=21.03; p<.001) ve ölçek toplam puanları için (KW=10.72; p<.01) grupların ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunurken fiziki olanaklar (KW=3.85; p>.05) ve destek hizmetleri (KW=2.24; p>.05) için anlamlı bulunmamıştır. Mann Whitney U analizi ile yapılan ikili karşılaştırmalarda idari yönetim içim kendini akademik olarak iyi olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan; kendini orta olarak algılayan grubun da düşük olarak algılayan gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu; eğitim için kendini akademik olarak iyi olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan; kendini orta olarak algılayan grubun da düşük olarak algılayan gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu; dönüştürücü nitelik için kendini akademik olarak iyi olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan; kendini orta olarak algılayan grubun da düşük olarak algılayan gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu; toplam puanları için Kendini akademik olarak iyi olarak algılayan olan grubunun ortalaması iyi ve orta olarak algılayan gruplardan; kendini orta olarak algılayan grubun da düşük olarak algılayan gruptan anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma, hızla uluslararasılaşan bir yükseköğretim kurumu olan Kırklareli Üniversitesi örneğinde, uluslararası öğrencilerin yükseköğretim hizmet kalitesi algılarını Uluslararası Öğrencilerin Hizmet Kalitesi Algısı Ölçeği (HESQUAL) üzerinden çok boyutlu olarak incelemiştir. Ölçek ve alt boyutlarından alınabilecek puanlar 1 ile 5 arasında değişmekte olup, bu çalışmada ölçek genel ortalaması $\bar{x}$=3,44, alt boyutlar içinde gözlenen en düşük ortalama ise $\bar{x}$=3,03'tür. Bu düzeyler, uluslararası öğrencilerin hizmet kalitesi algısının genel olarak olumlu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, alt boyutlar arasında ortaya çıkan asimetri ve bazı demografik değişkenlere bağlı sistematik farklılaşmalar, yükseköğretim yönetimi ve kalite güvencesi açısından kritik bir tartışma zemini üretmektedir.

YHKÖ bulgularına göre en yüksek algı idari yönetim boyutunda ($\bar{x}$=3,63), en düşük algı ise destek hizmetleri boyutunda ($\bar{x}$=3,03) gözlenmiştir. İdari yönetimi; eğitim kalitesi ($\bar{x}$=3,54), dönüştürücü nitelik ($\bar{x}$=3,54) ve fiziki olanakların kalitesi ($\bar{x}$=3,30) izlemiştir. Çalışmanın en tutarlı bulgusu, "İdari Yönetim" boyutundaki yüksek memnuniyet ($\bar{x}$=3,63) ile "Destek Hizmetleri" boyutundaki görece düşük memnuniyet ($\bar{x}$=3,03) arasındaki makastır. Bu tablo, üniversitenin uluslararasılaşma sürecinde "prosedürel/işlemsel" alanlarda görece güçlü; ancak "sosyal-bütünleştirici" desteklerde geliştirilmeye açık bir görünüm sergilediğine işaret etmektedir. Bu durum, literatürde uluslararası öğrencilerin öğretim ve idari süreçleri görece olumlu değerlendirebildiği; buna karşın sosyal uyum ve destek hizmetlerinde zorlanabildiği yönündeki bulgularla da uyumludur (Abdullah, 2006; Bayrak, 2007; Cevher, 2016; Sultan & Wong, 2012).

Öte yandan ölçeğin alt boyutları ve toplam puanları arasında güçlü istatistiksel ilişkiler bulunması, ölçümün iç tutarlılığına ve hizmet kalitesi bileşenlerinin öğrencinin deneyiminde bütüncül bir sistem olarak çalıştığına işaret etmektedir (Gemiçi, 2021; Yarar, 2017). Dolayısıyla hizmet kalitesi, tekil iyileştirmelerden ziyade, alt boyutları birbirine bağlayan entegre bir kalite güvencesi ve hizmet tasarımı yaklaşımıyla ele alınmalıdır.

Ülke ve program/bölüm düzeyinde betimsel farklılıklar da gözlenmiştir. Genel puanda en olumsuz algının raporlandığı ülkeler Moğolistan, Kosova ve Irak; en olumlu algının raporlandığı ülkeler ise Türkmenistan, Gambiya ve Çad olarak belirlenmiştir. Program/bölüm düzeyinde genel puanda en olumsuz algının raporlandığı üç program İngilizce Mütercim Tercümanlık, Finans ve Bankacılık, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon; en olumlu algının raporlandığı üç program ise Sosyoloji, Yaşlı Bakımı, İngilizce Öğretmenliği olarak görülmüştür. Ancak bu betimsel sıralamaların, alt gruplardaki örneklem büyüklükleri farklı olabileceğinden temkinle yorumlanması gerekmektedir.

4.1. Tartışma

İdari yönetim boyutunun yüksek; destek hizmetlerinin düşük görünmesi, üniversitenin kurumsal işleyişinin kayıt, belge ve prosedür gibi bürokratik temas noktalarında etkin; ancak psikososyal uyum, sosyal bütünleşme ve rehberlik/mentorluk gibi alanlarda daha sınırlı kaldığını düşündürmektedir. Giriş bölümünde ele alınan kurumsal habitus çerçevesiyle (Bourdieu; bk. Lee, 2021; Wheeldon et al., 2022) uyumlu olarak bu bulgu, üniversitenin bürokratik-işlemsel alana alan açarken sosyal-psikolojik ihtiyaçlara aynı esnekliği gösteremediğine işaret etmektedir. Destek hizmetleri bu bağlamda "ekstra" bir konfor alanı değil; kültürlenme stresini yönetebilmek için kritik bir tampon mekanizmadır (Abdullah, 2006; Berry, 1997; Sultan & Wong, 2012) ve bu mekanizmadaki zayıflık öğrencinin kuruma aidiyetini zedeleyerek akademik başarıyı dolaylı yoldan risk altına sokabilir.

Bulgular, yükseköğretimde hizmet kalitesi iyileştirmelerinin cinsiyete duyarlı ve öğrenci beklentilerini dikkate alan stratejilerle planlanmasının önemini vurgulamaktadır. Erkek öğrencilerin tüm hizmet boyutlarında kadın öğrencilere göre orta düzeyde daha yüksek memnuniyete sahip olması, kampüs hizmetlerinin deneyim düzeyinde “tam nötr” işlemediğini düşündürmektedir. Bu farkın oluşmasında birbiriyle bağlantılı birkaç mekanizma işliyor olabilir. Bayrak (2007) tarafından belirtilen “kadın öğrencilerin daha yüksek ve detaylı beklentilere sahip olduğu” tezi, bu çalışmanın bulgularıyla uyumludur. Hizmet kalitesi literatüründe kadınların genellikle hizmet süreçlerinin ayrıntılarına, iletişim kalitesine ve empati boyutuna daha fazla duyarlılık gösterdiği bilinmektedir; bu durum, aynı hizmet düzeyi karşısında daha yüksek beklenti-algı açığı oluşmasına yol açabilir.

İkinci ve belki de daha kritik bir açıklama, kampüs güvenliği ve fiziksel mekan kullanımıyla ilgilidir. Fiziki olanaklar boyutundaki etki büyüklüğünün (ıd=0,45) yüksek seyretmesi dikkat çekicidir. Literatürde, kadın öğrencilerin, özellikle uluslararası kadın öğrencilerin, kampüs ortamında güvenlik kaygılarını daha yüksek düzeyde yaşadığı ve bu kaygının fiziksel mekanların kullanımını kısıtladığı belgelenmiştir (Etopio & Devereux, 2019). Kampüs güvenliği algısının ruh sağlığı ve akademik katılım üzerindeki aracı etkisi, kadın öğrencilerin özellikle akşam saatlerinde kütüphane, laboratuvar ve sosyal alanları kullanımını sınırlayabilmekte; bu da fiziki olanaklar algısını doğrudan olumsuz etkilemektedir. Nitekim uluslararası öğrencilerin kampüs güvenliği deneyimlerini inceleyen Ramrakhiani et al. (2021), cinsiyet ve ırkın kesişimsel etkisinin güvenlik algısını belirgin biçimde farklılaştırdığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, Kırklareli Örneklemindeki kadın öğrencilerin fiziki olanaklara ilişkin düşük memnuniyeti, mekanların fiziksel niteliklerinin ötesinde, bu mekanlara erişim ve kullanımda yaşanan cinsiyet temelli eşitsizlikleri de yansıtıyor olabilir.

Üçüncü olarak, uluslararası kadın öğrencilerin deneyiminin kesişimsel (intersectional) bir perspektifle okunması gerekmektedir. Bu öğrenciler, hem "uluslararası öğrenci" hem de "kadın" kimliğinin örtüşen dezavantajlarıyla yüzleşmekte; bu durum, kurumsal habitusun çözümlenmesinde ek engeller üretmektedir (Johnson & Johnson, 2024). Dönüştürücü nitelik boyutundaki en yüksek etki büyüklüğü (d=0,47) ise bu boyutun kişisel gelişim, kariyer hazırlığı ve öz-gerçekleştirme gibi unsurları içermesiyle açıklanabilir. Uluslararası eğitimde cinsiyet farklılaşmasını inceleyen çalışmalar (Bonzini et al., 2022), kadın öğrencilerin uluslararası eğitimden kültürel öğrenme ve kişisel dönüşüm odaklı beklentiler taşıdığını göstermektedir; bu yüksek beklentiler karşılanmadığında memnuniyetsizliğin daha belirgin hale geldiği görülmektedir. Sonuç olarak, etki büyüklüklerinin orta düzeyde oluşu (d=0,31–0,47), bu farkın yalnızca rastlantısal bir örüntü olarak görülmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Üniversite yönetiminin, hizmet tasarımlarında "cinsiyete duyarlı" politikalar geliştirmesi; özellikle kampüs güvenliği, fiziksel mekanlara erişim ve destek hizmetlerinde kadın uluslararası öğrencilerin özgül ihtiyaçlarını dikkate alan uygulamaları hayata geçirmesi önerilmektedir.

Sosyoekonomik farklılaşma açısından, aylık geliri 20.001 ve üzeri olan öğrencilerin; destek hizmetleri alt boyutu hariç (bu boyutta fark anlamlı değildir), diğer alt boyutlar ve toplam puan açısından daha olumlu bir kalite algısına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca dönüştürücü nitelik boyutunda 10.001-15.000 gelir grubunun, 10.000'den az ve 15.001-20.000 gruplarına kıyasla daha olumlu algıya sahip olması, hizmet kalitesi algısının yalnızca "gelir yükseldikçe artan" doğrusal bir çizgiye indirgenmemesi gerektiğini; bazı boyutlarda beklenti, erişim ve deneyim farklılıklarının daha karmaşık çalışabileceğini düşündürmektedir. Bu tabloda destek hizmetlerinin gelirden bağımsız görünmesi ise, söz konusu boyuttaki ihtiyaçların daha çok ortak (ve daha yapısal) bir deneyim üzerinden şekillenebileceğine işaret etmektedir.

Akademik başarı algısı da önemli bir farklılaşma üretmektedir: Akademik başarı algısı yüksek olan öğrenciler, fiziki olanaklar ve destek hizmetleri hariç ölçeğin diğer alt boyutları ve toplam puanda orta ve zayıf algılayan gruplara göre daha olumlu bir kalite algısına sahiptir. Bu bulgu, hizmet kalitesi değerlendirmesinin öğrencinin akademik öz-yeterlik ve başarı deneyimiyle karşılıklı olarak beslendiğini; bazı boyutlarda ise (özellikle fiziki olanaklar ve destek) bu ilişkinin daha sınırlı kaldığını göstermektedir.

Ön lisans programlarında öğrenim gören öğrenciler, ölçeğin tüm alt boyutları ve toplam puanları için lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerden daha olumlu bir kalite algısına sahiptir. Bu bulgu, öğrencinin kurumsal temas yoğunluğu, birimlerdeki hizmet akışının niteliği ve programlara özgü öğrenci-işleyiş ilişkisinin hizmet algısını etkileyebileceğini düşündürmektedir. Program/bölüm düzeyindeki betimsel farklılıklar da hizmet kalitesinin "genel ortalama" ile sınırlı okunmaması; kurumsal deneyimin birimler arasında farklılaşma üretebileceği gerçeğinin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Çalışmanın en çarpıcı sonuçlarından biri, üniversitede geçirilen süre ile memnuniyet arasındaki ters yönlü ilişkidir. İkamet süresi grupları arasında; idari yönetimde "1 yıldan az" grubunun 5 yıl ve üzeri gruba göre; fiziki olanaklar, eğitim, dönüştürücü nitelik ve toplam puanda ise "1 yıldan az" grubunun 3 yıl grubuna göre anlamlı şekilde daha olumlu algıya sahip olduğu görülmüştür.

Destek hizmetleri alt boyutunda anlamlı bir fark saptanmamıştır. Yeni kayıtlı öğrencilerin (1 yıl ve altı) memnuniyetinin daha yüksek oluşu ve 3. yıldan itibaren belirgin düşüş, başlangıçtaki yüksek heyecan ve düşük bilgi düzeyinin yarattığı pozitif algının zamanla yerini daha gerçekçi ve eleştirel bir bakışa bırakmasıyla açıklanabilir ("Balayı Etkisi"; Ye, 2025). Alternatif olarak, "memnuniyetsizlik paradoksu" gereği sistemi daha iyi tanıyan öğrencilerin bürokratik engelleri ve altyapı eksikliklerini daha net fark etmeye başlaması da olasıdır. Bu sonuç, kurumların yalnızca ilk haftalara odaklanan oryantasyon mantığını aşarak, öğrenim sürecinin ilerleyen yıllarına yayılan tutundurma ve destek mekanizmalarına yatırım yapması gerektiğine işaret etmektedir.

Bu noktada, destek hizmetleri boyutunun özgül örüntüsü ayrıca vurgulanmalıdır. Tablo 10'daki ANOVA sonuçları, ikamet süresinin destek hizmetleri algısı üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını göstermektedir (F=1,53; p=,194). Diğer bir ifadeyle, destek hizmetleri memnuniyeti yalnızca yeni gelen öğrencilerde veya uzun süredir bulunan öğrencilerde değil, tüm ikamet süresi gruplarında tutarlı biçimde düşük seyretmektedir ($\bar{x}$=2,85–3,28 aralığında). Bu tutarlılık, destek hizmetlerindeki düşük algının bireysel adaptasyon süreçleriyle değil, kurumsal düzeyde yapısal bir eksiklikle ilişkili olduğuna güçlü bir kanıt sunmaktadır.

Yapısal sorun perspektifinden değerlendirildiğinde, destek hizmetleri boyutunun HESQUAL ölçeğinde kapsadığı çeşitli "yumuşak hizmetler" (soft services) alanının kurumsal düzeyde sistematik olarak yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu yetersizlik, bireysel uyum sürecinin doğal bir yansıması değil; üniversitenin uluslararasılaşma altyapısındaki kurumsal kapasite boşluğunun bir göstergesidir. Literatürde, uluslararası öğrencilerin destek hizmetlerine yönelik memnuniyetsizliğinin, kurumların nüfus artışına paralel olarak destek altyapısını ölçeklendirememesinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Ammigan & Jones, 2018). Kırklareli Örnekleminde uluslararası öğrenci sayısının on yılda 465'ten 2.502'ye yükseldiği göz önünde bulundurulduğunda, bu hızlı büyümenin destek hizmetleri altyapısında karşılığını bulamamış olması kuvvetle muhtemeldir.

Bu bulgular, kurumsal habitusun "bürokratik-işlemsel" boyutunun başarıyla kurumsallaştığını, "sosyal-bütünleştirici" boyutunun ise henüz yeterli düzeyde gelişmediğini göstermektedir. Berry'nin (1997) kültürlenme modelindeki tampon mekanizma bu nedenle kurumsal düzeyde işlevsiz kalmaktadır. Ayrıca destek hizmetlerinin gelir düzeyinden de bağımsız olması (KW=3,35; p>,05), bu boyuttaki yetersizliğin sosyoekonomik statüden bağımsız, evrensel bir kurumsal deneyim olduğunu pekiştirmektedir. Tüm bu kanıtlar bir arada değerlendirildiğinde, destek hizmetleri boyutu Kırklareli Üniversitesinin uluslararasılaşma sürecinde en acil müdahale gerektiren alan olarak öne çıkmaktadır.

Dil yeterlilik algısı bulguları da tek yönlü varsayımları zorlayan bir tablo sunmaktadır. Dil yeterlilik algısı "zayıf" olan öğrenciler, eğitim ve dönüştürücü nitelik hariç, diğer alt boyutlar ve toplam puan açısından "orta" ve "iyi" gruplara göre daha olumlu algı bildirmiştir. Çalışmada Türkçe yeterliliği "zayıf" olan küçük bir grubun (n=10) beklenmedik şekilde yüksek memnuniyet bildirmesi, dil bariyerinin stresi artırdığı ve memnuniyeti düşürdüğü yönündeki genel kabulle (Poyrazli & Grahame, 2007) doğrudan örtüşmeyebilir. Bu bulgu, "Beklenti Uyuşmazlığı Kuramı" ve "mutlu bilgisizlik" hipotezi ile açıklanabilir: Dil yetkinliği düşük öğrencilerin beklentilerini minimal düzeyde tutması veya kurumla etkileşimlerinin yüzeysel kalması, yapısal sorunları daha az fark etmelerine yol açmış olabilir. Diğer bir olasılık ise, anket maddelerinin tam kavranamamış olmasıdır; bu durum ayrıca bir sınırlılık olarak değerlendirilmelidir.

Bununla birlikte, bu bulgunun yorumlanmasında önemli bir metodolojik çekince göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmada kullanılan ölçek maddeleri için herhangi bir anlaşılırlık sınaması (comprehensibility test) uygulanmamıştır. Bu durum, farklı dil yeterlilik düzeylerine sahip katılımcıların ölçek maddelerini aynı kavramsal çerçevede yorumlayıp yorumlamadıklarına dair sistematik bir kanıt bulunmadığı anlamına gelmektedir. Prensipte, katılımcıların öznel değerlendirmelerinin geçerli karşılaştırmalara temel oluşturabilmesi için ölçek ifadelerinden aynı anlam çıkarılması ön koşuldur. Özellikle Türkçe yeterliliğini "zayıf" olarak tanımlayan grubun (n=10) raporladığı yüksek memnuniyet düzeyinin, ölçek maddelerinin tam olarak kavranamamasından kaynaklanıyor olabileceği ihtimali, "mutlu bilgisizlik" hipotezi kadar güçlü bir alternatif açıklamadır. Ayrıca bu grubun örneklem büyüklüğü (n=10), istatistiksel açıdan güvenilir çıkarımlar yapılmasını engelleyecek düzeyde düşüktür. Bu denli küçük bir örneklem, geniş güven aralıkları üretmekte ve bireysel uç değerlerin grup ortalamasını orantısız biçimde etkilemesine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla bu gruba ilişkin bulgular, kesinlikli genellemeler yerine dikkatle yorumlanması gereken ön bulgular (preliminary findings) olarak değerlendirilmelidir.

Analizler, yaş değişkenine göre ölçeğin tüm alt boyutları ve toplam puanları açısından anlamlı fark olmadığını göstermiştir. Benzer biçimde, bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre de ölçeğin tüm alt boyutları ve toplam puanında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Başvuru türü değişkeninde ise yalnızca fiziki olanaklar alt boyutunda “diğer” grubunun algısının YKS ile başvuranlardan daha olumlu olduğu; diğer alt boyutlarda ve toplam puanda farkların anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Burs değişkeninde de yalnızca dönüştürücü nitelik alt boyutunda burs alanların algısının daha olumlu olduğu; diğer boyutlarda ve toplam puanda anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Bu örüntü, hizmet kalitesinin bazı boyutlarda belirli demografik/kontekst değişkenlerine duyarlı; bazı boyutlarda ise daha “ortak deneyim” üzerinden şekillendiğini düşündürmektedir.

4.3. Öneriler

Bulgular, Kırklareli Üniversitesinin idari kapasitesinin güçlü yönlerini; buna karşın sosyal kapsayıcılık kapasitesinin geliştirilmeye açık alanlarını yansıtmaktadır. Bu çalışma özelinde “hizmet kalitesi”, yalnızca öğrenci memnuniyetini artıran bir araç değil; farklı kültürel sermayelere sahip bireylerin kurumsal habitusa eklemlenmesini sağlayan stratejik bir “entegrasyon arayüzü” olarak öne çıkmaktadır. Üniversitenin uluslararasılaşma vizyonunu sürdürülebilir kılmak için nicel büyüme hedeflerini, nitel derinleşme ve kapsayıcı hizmet tasarımı ile desteklemesi elzemdir. Bu çerçevede şu öneriler geliştirilebilir:

- Akademik hizmetler güçlü bir boyut olarak öne çıkmıştır; öğretim elemanlarının niteliği ve ders içerikleri diğer hizmetlere nazaran daha olumlu değerlendirilmiştir.
- Fiziksel imkânlar, kütüphane hizmetleri ve sosyal alanlar görece daha yetersiz bulunmuş; öğrencilerin bu konularda daha fazla memnuniyetsizlik yaşadığı görülmüştür.
- İdari hizmetlerde bürokratik süreçlerin yavaşlığı ve yabancı dil desteğinin sınırlı olması hizmet algısını olumsuz etkileyebilmektedir; bu durum sosyal uyum ve destek hizmetlerinde daha yüksek memnuniyetsizliğe dönüşebilmektedir.

- Demografik değişkenlere göre farklılıklar tüm boyutlarda yaygın olmamakla birlikte, bazı kritik eksenlerde (cinsiyet, ikamet süresi, gelir, başarı algısı, bursun dönüştürücü niteliğe etkisi) belirginleşmektedir.
- Akademik hizmetlerin kalitesinin sürdürülmesi; öğretim elemanlarının uluslararası öğrencilerin dil ve kültürel farklılıklarına yönelik duyarlılıklarını artırmak üzere eğitimlerin düzenlenmesi.
- Fiziksel altyapının güçlendirilmesi; kütüphane, laboratuvar ve sosyal alanların kapasite ve erişilebilirliğinin artırılması.
- İdari hizmetlerde dijitalleşmenin artırılması; çok dilli danışma, rehberlik ve yönlendirme hizmetlerinin geliştirilmesi.
- Destek hizmetlerinin ikamet süresinden ve gelir düzeyinden bağımsız olarak tüm öğrenci gruplarında düşük seyretmesi, bu alanın bireysel müdahalelerle değil, kurumsal düzeyde yapısal bir dönüşümle ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu kapsamda aşağıdaki politika önerileri geliştirilmiştir:

  (i) Uluslararası Öğrenci Destek Birimi: Üniversite bünyesinde, uluslararası öğrencilere yönelik psikososyal danışmanlık, akademik mentorluk, kariyer rehberliği ve bürokratik yönlendirme hizmetlerini tek çatı altında sunan, çok dilli personelle donatılmış müstakil bir "Uluslararası Öğrenci Destek ve Entegrasyon Merkezi" kurulması önerilmektedir. Bu yapı, mevcut dağınık hizmet noktalarının koordinasyonsuzluğundan kaynaklanan erişim sorunlarını çözebilir.

  (ii) Akran Mentorlük Programı: Kıdemi öğrenciler ile yeni kaydolan uluslararası öğrencilerin eşleştirildiği yapılandırılmış bir akran mentorlük sistemi oluşturulmalıdır. Mentorluk programının yalnızca oryantasyon dönemiyle sınırlı kalmayıp en az iki yarıyıl boyunca sürmesi, öğrencilerin "balayı etkisi" sonrası yaşadıkları memnuniyet düşüşünü hafifletme potansiyeli taşımaktadır.

  (iii) Kültürlerarası Etkinlik Takvimi: Öğrenci kulüpleri, yerel topluluklar ve belediye iş birliğiyle düzenlenen düzenli kültürlerarası etkinlikler (yemek festivalleri, dil kaféleri, kültürel tanıtım günleri), uluslararası öğrencilerin sosyal ağlarını genişletmelerine ve aidiyet duygularını güçlendirmelerine katkı sağlayabilir. Bu etkinliklerin kurumsallaştırılması, destek hizmetlerinin "görünürlüğünü" ve erişilebilirliğini artıracaktır.

  (iv) Psikolojik Danışmanlık Kapasitesinin Güçlendirilmesi: Üniversitenin mevcut psikolojik danışmanlık hizmetlerinin uluslararası öğrencilerin kültürlenme stresi, yalnızlık ve kimlik çatışması gibi özgül sorunlarına yanıt verecek şekilde uzmanlaştırılması gerekmektedir. Kültürlerarası danışmanlık yetkinliğine sahip personel istihdamı veya mevcut personelin bu alanda hizmet içi eğitime tabi tutulması önerilmektedir.

(v) Kurumsal İzleme Mekanizması: Destek hizmetlerinin etkinliğini sürekli izlemek üzere, uluslararası öğrencilere yönelik dönemsel memnuniyet anketi ve odak grup görüşmeleri uygulanması; elde edilen verilerin YÖKAK Kurumsal Akreditasyon Programı (KAP) süreçlerine entegre edilmesi önerilmektedir. Bu mekanizma, hizmet iyileştirmelerinin kanıta dayalı (evidence-based) biçimde yönlendirilmesini sağlayacaktır.

- Burs ve finansal destek olanaklarının çeşitlendirilmesi; özellikle bursun dönüştürücü nitelik boyutundaki olumlu etkisi dikkate alınarak destek mekanizmalarının hedefli biçimde tasarlanması.
- YÖKAK kalite standartları çerçevesinde öğrenci odaklı yönetim anlayışının güçlendirilmesi; uluslararası öğrencilerin geri bildirim ve karar alma süreçlerine daha etkin dâhil edilmesi.
- Araştırmanın daha geniş katılımlı ve mümkünse rassal örnekleme yaklaşımlarıyla tekrarlanması.
- Nicel bulguların, nitel yöntemlerin dâhil edildiği karma desen araştırmalarla desteklenmesi (özellikle cinsiyet farklarının ve ikamet süresi düşüşünün nedenlerini açığa çıkarmak için).
- Türkiye koşullarına ve farklı öğrenci profillerine daha duyarlı alternatif ölçme araçlarının geliştirilmesi ya da mevcut aracın kültürlerarası geçerliliğinin güçlendirilmesi.

4.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmanın bulguları, bazı metodolojik sınırlılıklar dâhilinde değerlendirilmelidir. İlk olarak, çalışmada kullanılan kolayda örnekleme yöntemi, sonuçların evrene genellenmesini kısıtlamaktadır. İkinci olarak, verilerin kesitsel doğası, ikamet süresine bağlı değişimlerin "gelişimsel bir süreç" mü yoksa "farklı dönemlerde gelen öğrenci profilleri (kohort etkisi)" mi olduğunun kesin olarak ayrıştırılmasını engellemektedir. Üçüncü ve kritik bir sınırlılık olarak, örneklem grubunun heterojen yapısına (23 farklı ülke) rağmen, alt gruplardaki sayısal yetersizlik nedeniyle ölçüm eşdeğerliği testinin yapılamamış olması vurgulanmalıdır. Farklı kültürel geçmişe sahip öğrencilerin anket maddelerini aynı kavramsal çerçevede yorumlayıp yorumlamadıkları belirsizdir. Dördüncü olarak, ölçek maddelerinin anlaşılırlığına ilişkin sistematik bir sınama (comprehensibility check veya cognitive pretesting) uygulanmamış olması metodolojik bir sınırlılık olarak değerlendirilmelidir. Çalışma örnekleminin 23 farklı ülkeden ve heterojen dil yeterlilik düzeylerinden oluşan katılımcıları barındırması, ölçek ifadelerinin tüm katılımcılar tarafından aynı kavramsal çerçevede anlaşılıp anlaşılmadığına dair bir belirsizlik doğurmaktadır. Nitekim Türkçe yeterliliğini "zayıf" olarak tanımlayan küçük grubun (n=10) beklenmedik düzeyde yüksek memnuniyet bildirmesi, bu belirsizliğin somut bir yansıması olarak okunabilir. Söz konusu bulgu bir yandan "mutlu bilgisizlik" hipotezi ile açıklanabilir olsa da diğer yandan maddelerin yeterince anlaşılamaması nedeniyle sistematik bir yanıt sapması (response bias) oluşmuş olabileceği ihtimalini de barındırmaktadır.

Beşinci olarak, Türkçe yeterliliği "zayıf" grubunun örneklem büyüklüğü (n=10) istatistiksel genellenebilirlik açısından kritik bir eşiğin altındadır. Küçük örneklemler, merkezi limit teoremine dayalı istatistiksel varsayımların karşılanmasını güçleştirmekte; güven aralıklarını genişletmekte ve bireysel uç değerlerin grup istatistiklerini orantısız biçimde etkilemesine zemin hazırlamaktadır (De Winter, 2013). Bu nedenle, söz konusu gruba ilişkin bulgular genellenebilir sonuçlar olarak değil, gelecek araştırmalarda daha büyük ve homojen örneklemlerle sınanması gereken ön bulgular olarak değerlendirilmelidir. Gelecek araştırmaların, ölçek uygulaması öncesinde bilişsel ön test veya anlaşılırlık sınaması prosedürlerini uygulaması; ayrıca dil yeterliliği düşük katılımcılar için ölçeğin ana dillerine çevrilmiş versiyonlarının kullanılması, ölçüm geçerliğini güçlendirecek önemli adımlar olacaktır.

Bu çalışmada a priori güç analizi yerine post-hoc güç analizi uygulanmıştır; bu durum bir sınırlılık olarak değerlendirilmelidir. Kolayda örnekleme yönteminin doğası gereği önceden belirlenmiş bir örneklem büyüklüğü hedefi konulmamış, bunun yerine ulaşılabilen tüm katılımcılardan veri toplanmıştır. Post-hoc güç analizi sonuçları, 298 katılımcıyla yürütülen t-testlerinde orta düzey ($d \geq 0{,}33$) ve üzeri etki büyüklüklerinin tespiti için yeterli gücün sağlandığını ($1-\beta > \%80$), ANOVA analizlerinde ise $\eta^2 \geq 0{,}039$ düzeyindeki etkilerin tespiti için gücün yeterli olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Eğitim ve Destek Hizmetleri boyutlarındaki küçük etki büyüklüklerinde (d=0,31-0,32) güç değerleri %80 eşiğinin sınırında kalmıştır. Bu durum, söz konusu boyutlardaki farklılıkların Tip-II hata riski taşıyabileceğini ve gelecek çalışmalarda daha büyük örneklemlerle doğrulanması gerektiğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, Kırklareli Üniversitesindeki uluslararası öğrencilerin hizmet kalitesi algıları, kurumun idari kapasitesinin gücünü; buna karşın sosyal kapsayıcılık kapasitesinin geliştirilmeye açık yönlerini görünür kılmaktadır. Çalışma, sunduğu veriye dayalı içgörülerle hem Kırklareli Üniversitesinin stratejik planlama süreçlerine hem de benzer ölçekteki Türk üniversitelerinin kalite güvence çalışmalarına rehberlik etme potansiyeli taşımaktadır.

Ölçek geçerliği açısından bir sınırlılık olarak belirtilmesi gereken husus, HESQUAL'in Türkçe uyarlamasının (Yılmaz, 2019) Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yerli öğrenci ağırlıklı bir örneklem üzerinde geliştirilmiş olması; mevcut çalışmada ise farklı bir kurumsal bağlamda (KLÜ) ve yalnızca uluslararası öğrencilerden oluşan bir örneklemde uygulanmasıdır. Her ne kadar DFA sonuçları kabul edilebilir uyum değerleri vermiş olsa da ileride yapılacak çalışmalarda farklı üniversitelerin uluslararası öğrenci popülasyonlarında açımlayıcı faktör analizinin yeniden uygulanması, ölçeğin kültürlerarası yapısal tutarlılığının daha sağlam biçimde doğrulanmasına katkı sağlayabilir.

Etik Kurul Onayı: Bu makalenin etik açıdan uygunluğu Kırklareli Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulundan 162686 sayılı Etik Kurul Kararı ile alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Katkı Oranı: K.G. çalışmanın %50'sini, A.B. %25'ini ve M.O. da %25'ini gerçekleştirmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

The internationalization of higher education has evolved into a complex, multidimensional phenomenon in which student satisfaction functions simultaneously as a quality indicator and a mechanism of institutional accountability. Over the past decade, Türkiye has emerged as a rising actor in this global market, with the number of international students rising from approximately 48,000 in 2013–2014 to more than 336,000 in 2023–2024. Yet the academic experience of these students cannot be reduced to cognitive engagement with a curriculum; it is simultaneously a process of acculturation, psychosocial adjustment, and negotiation with what Bourdieu terms an "institutional habitus." Building on Berry's acculturation model and contemporary discussions of intersectionality, this study adopts the perceived service quality approach, which defines quality as the gap between expectations and perceived performance. The HESQUAL model (Teeroovengadum, Kamalanabhan, & Seebaluck, 2016) provides a sector-specific, five-dimensional framework covering administrative management, physical facilities, academic quality, support services, and transformative quality, thereby extending the generic SERVQUAL tradition toward a more hierarchical and context-sensitive instrument.

This study examines international students' perceptions of higher education service quality at Kırklareli University in relation to ten demographic variables, including gender, age, application type, program level, length of residence, scholarship status, employment, monthly income, language proficiency, and academic success perception. The aim is to render visible both the strengths of the institution's administrative capacity and the developmental gaps in its socially inclusive infrastructure, thereby generating data-driven insights for policy.

The research follows a quantitative, cross-sectional design and employs the comparative relational survey model. The target population comprised 2,711 international students enrolled at Kırklareli University during the 2024–2025 academic year, and a convenience sample of 298 participants (132 women, 166 men) in active associate-degree or undergraduate registration was surveyed. Data were collected via a researcher-developed demographic form and the Turkish adaptation of the HESQUAL scale (Yılmaz, 2019), a five-point Likert instrument with 48 items distributed across five subdimensions. Ethics approval and institutional permissions were secured prior to data collection. Confirmatory factor analysis supported the five-factor structure in the international-student sample ($\chi^2/df = 4.155$; RMSEA = .072; CFI = .911), with acceptable internal consistency across subscales. Inferential analyses included independent-samples t-tests, Mann–Whitney U, Kruskal–Wallis H, and one-way ANOVA, supplemented by post-hoc power analysis.

Descriptive statistics indicated an above-average overall perception of service quality (M = 3.44). The highest mean was reported for administrative management (M = 3.63), followed by academic quality (M = 3.54) and transformative quality (M = 3.54). Physical facilities (M = 3.30) and, most notably, support services (M = 3.03) received the lowest evaluations. Inferential analyses revealed systematic demographic differentiation. Male students reported significantly more positive perceptions than female students in the administrative, physical, academic, and support

dimensions. Associate-degree students consistently reported more favorable evaluations than their undergraduate counterparts across every subdimension. Monthly income produced significant differences in most dimensions, with higher-income students reporting more positive perceptions, while scholarship status had a targeted effect on the transformative dimension. Academic success perception was positively associated with service-quality evaluations, supporting a bidirectional, experience-mediated logic. One of the most striking findings was an inverse relationship between length of residence and perception: students with less than one year of experience reported significantly more positive perceptions than those with five or more years in every dimension except support services, where dissatisfaction was uniformly distributed across cohorts. Age and employment status produced no significant differences. At the country level, students from Turkmenistan, Gambia, and Chad reported the most positive perceptions, while students from Mongolia, Kosovo, and Iraq reported the most critical evaluations.

The pattern in which administrative management scores highest while support services score lowest suggests that the institution has succeeded in routinizing bureaucratic and procedural interactions, such as registration, documentation, and formal workflows, but has yet to develop adequately the "soft services" that underpin psychosocial integration, mentoring, and social belonging. Read through Bourdieu's concept of institutional habitus, this asymmetry indicates that the bureaucratic–transactional dimension has been effectively institutionalized, whereas the socially integrative dimension remains underdeveloped, leaving the buffering mechanism posited by Berry's acculturation model functionally inactive at the institutional level. The gender gap is interpreted through gender-sensitive and intersectional lenses, which draw attention to campus safety concerns and the overlapping disadvantages faced by international women students. The inverse residence–satisfaction relationship challenges linear adaptation narratives and points instead toward an unmet-expectations mechanism, in which early enthusiasm gradually gives way to more critical evaluation as bureaucratic and relational burdens accumulate. The unexpected finding that students reporting "weak" Turkish proficiency evaluated most dimensions more positively is interpreted cautiously, given that no comprehensibility testing of the scale items was conducted.

The findings render visible the institution's administrative strength alongside its developmental needs in the domain of social inclusion. Support services appear to require structural transformation rather than piecemeal individual-level adjustment. Concrete policy recommendations include establishing a multilingual International Student Support and Counseling Unit, implementing a structured peer-mentoring program spanning at least two semesters, organizing a regular intercultural event calendar in cooperation with student clubs and local communities, expanding specialized intercultural psychological counseling, and embedding an institutional monitoring mechanism within national quality assurance processes. The study is limited by convenience sampling, its cross-sectional design, the absence of scale comprehensibility testing, and the small subsample in the "weak" language-proficiency category. Future research should incorporate mixed-method designs and culturally sensitive instrument development to further unpack the gendered and longitudinal dimensions of international-student experience in Türkiye.

KAYNAKÇA

Abacıoğlu, C. S., Volman, M., & Fischer, A. (2019). Teachers' multicultural attitudes and perspective-taking abilities as factors in culturally responsive teaching. *British Journal of Educational Psychology,* 90(3), 736–752.

Abdullah, F. (2006). Measuring service quality in higher education: Three instruments compared. *International Journal of Research & Method in Education,* 29(1), 71–89.

Al-Jaberi, M. A., Juni, M. H., Shahar, H. K., Ismail, S. I. F., Saeed, M. A., & Ying, L. P. (2019). Effectiveness of an educational intervention in reducing new international postgraduates' acculturative stress in Malaysian public universities: Protocol for a cluster randomized controlled trial. JMIR Research Protocols, 9(2), e12950. https://doi.org/10.2196/12950

Ammigan, R., & Jones, E. (2018). Improving the student experience: Learning from a comparative study of international student satisfaction. *Journal of Studies in International Education,* 22(4), 283–301. https://doi.org/10.1177/1028315318773137

Amundsen, O., Fauglied, A., Nugame, J., & Bøe, T. (2022). Predictors of social and academic integration in students participating in a university mentor program: A cross-sectional study. PsyArXiv. https://doi.org/10.31234/osf.io/wmyj6

Ashmore, T. L. (2018). What is the role of academic support in contemporary UK HE? (Publication No. 73885). [Doctoral dissertation, University of Kent]. https://kar.kent.ac.uk/73885/

Ayaz, N. ve Arakaya, A. (2019). Yükseköğretimde hizmet kalitesi ölçümü: Öğrenci işleri daire başkanlığı örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi,* 1, 123–133.

Bahadur, G. C. S., Gurung, S. K., Poudel, R. L., Yadav, U. S., Bhattacharjee, A., & Dhungana, B. R. (2024). The effect of higher education service quality on satisfaction among business students in India and Nepal. *Cogent Education,* 11(1). https://doi.org/10.1080/2331186x.2024.2393521

Bakay, E. (2023). Multicultural classrooms in European higher education: Findings from interviews with international students and teaching staff. *International Journal on Lifelong Education and Leadership,* 9(1), 1–12.

Bayrak, B. (2007). Yükseköğretim kurumlarından beklenen hizmet kalitesi ve hizmet kalitesinin algılanmasına yönelik bir araştırma (Tez No: 210966) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology,* 46(1), 5–34. https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x.

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697–712. https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013.

Bonzini, G., Di Pietro, G., Rossi, M. C. ve Zotti, R. (2022). Changes in the study abroad gender gap: A European cross-country analysis. *Higher Education Quarterly*, 76(3), 458–478. https://doi.org/10.1111/hequ.12316.

Bowden, J. L., & D'Alessandro, S. (2011). Co-creating value in higher education: the role of interactive classroom response technologies. *Asian Social Science,* 7(11). https://doi.org/10.5539/ass.v7n11p35.

Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research* (2nd ed.). Guilford Press.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Pegem Akademi Yayınları.

Cevher, E. (2016). Hizmet kalitesi açısından üniversitelere yönelik şikayetlerin incelenmesi. *Yaşar Üniversitesi e-dergisi*, 11(43), 163–171. https://doi.org/10.19168/jyu.74307

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

De Winter, J. C. F. (2013). Using the Student's t-test with extremely small sample sizes. *Practical Assessment, Research, and Evaluation,* 18(10), 1–12. https://doi.org/10.7275/e4r6-dj05 f

Derdiyok, T. (2019). Üniversitelerde kalite güvence sistemi kapsamında PUKÖ yönetim döngüsü uygulamasında bir model önerisi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 8(15), 173–198.

Dilek, İ. (2016). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen uluslararası öğrencilerde ve eğitim dili Türkçe olan üniversitelere gidenlerde Türkçe algısı. *Aydın Tömer Dil Dergisi,* 1(2), 17–32.

Ereş, F. (2015). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 6(2), 17–30.

Etopio, A. L. ve Devereux, P. (2019). Perceived campus safety as a mediator of the link between gender and mental health in a national U.S. college sample. *Women & Health*, 59(7), 703–717. https://doi.org/10.1080/03630242.2018.1549646

Gemiçi, M. (2021). Vakıf üniversitelerinde algılanan hizmet kalitesinin, algılanan öğrenci memnuniyetine ve prestije etkisi (Tez No: 704386) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Hu, J., & Wang, S. (2022). The reviewing of social reproduction theories: Social capital on students' academic success. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 2, 222–228. https://doi.org/10.54097/ehss.v2i.812

Hurley, A. E., Scandura, T. A., Schriesheim, C. A., Brannick, M. T., Seers, A., Vandenberg, R. J., & Williams, L. J. (1997). Exploratory and confirmatory factor analysis: Guidelines, issues, and alternatives. *Journal of Organizational Behavior*, 18(6), 667–683. https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(199711)18:6<667::AID-JOB874>3.0.CO;2-T

Jackson, M., Ray, S., & Bybell, D. (2013). International students in the U.S.: Social and psychological adjustment. *Journal of International Students*, 3(1), 17–28. https://doi.org/10.32674/jis.v3i1.515

Johnson, N. N. ve Johnson, T. L. (2024). The race-gender-equity-leadership matrix: Intersectionality and its application in higher education literature. *Journal of Higher Education*, 95(3), 345–368. https://doi.org/10.1177/00219347241259454

Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Nobel Yayıncılık.

Kırklareli Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Ofisi. (2025). Öğrenci sayıları. https://yuo.klu.edu.tr/Yardimci_Sayfalar/728-ogrenci-sayilari.klu

Kompanets, I., & Väätänen, J. (2019). Student evaluation of international interaction and communication opportunities at university. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 24(1), 72–92. https://doi.org/10.15405/ejsbs.248

Kuzhabekova, A., Hendel, D. D., & Chapman, D. W. (2015). Mapping global research on international higher education. *Research in Higher Education*, 56(8), 861–882. https://doi.org/10.1007/s11162-015-9371-1

Latypova, G., Fattakhov, E., & Akhmetzyanova, A. (2021). Multicultural education of autochthons and migrants in Russia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 8(1), 1–12. https://doi.org/10.29333/ejecs/751

Lee, J. (2021). A future of endless possibilities? Institutional habitus and international students' post-study aspirations and transitions. *British Journal of Sociology of Education*, 42(3), 404–418. https://doi.org/10.1080/01425692.2021.1886907

Liu, C., Watt, A., Thomas, M. B., & Solomonides, I. (2025). Examining international postgraduate student reflections of intensive and semester modes of delivery. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 22(7). https://doi.org/10.53761/y0bzqr69

Maksüdünov, A., Çavuş, Ş. ve Eleren, A. (2016). Yüksek öğretimde öğrencilerin hizmet kalitesine yönelik algılamaları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 65–76.

Merola, R. H., Coelen, R. J., & Hofman, W. H. (2019). The role of integration in understanding differences in satisfaction among Chinese, Indian, and South Korean international students. *Journal of Studies in International Education*, 23(5), 535–553. https://doi.org/10.1177/1028315319861355

Mugo, S., & Puplampu, K. (2022). Beyond tokenism and objectivity: Theoretical reflections on a transformative equity, diversity, and inclusion agenda for higher education in Canada. *SN Social Sciences*, 2, 209. https://doi.org/10.1007/s43545-022-00509-2

Nguyen, M-H., Serik, M., Vuong, T-T., & Ho, M-T. (2019). Internationalization and its discontents: Help-seeking behaviors of students in a multicultural environment regarding acculturative stress and depression. *Sustainability,* 11(7), 1865. https://doi.org/10.3390/su11071865

Nilsson, J. E., Butler, J., Shouse, S., & Joshi, C. (2008). The relationships among perfectionism, acculturation, and stress in Asian international students. *Journal of College Counseling*, 11(2), 147–158. https://doi.org/10.1002/j.2161-1882.2008.tb00031.x

Oral, S. (2005). *Otel işletmeciliği ve verimlilik analizleri.* Detay Yayıncılık.

Özçelik, Y. (2018). Yabancı Diller Yüksek Okulu Hazırlık Bölümü öğrencilerinin yükseköğretimde hizmet kalitesi ve üniversiteye güven algıları (Tez No: 503683) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Piroddi, C. (2021). Hope, habitus and social recognition: A Bourdieusian proposal. *Journal for the Theory of Social Behaviour,* 51(4), 619–635. https://doi.org/10.1111/jtsb.12325.

Poyrazli, S., & Grahame, K. M. (2007). Barriers to adjustment: Needs of international students within a semi-urban campus community. *Journal of Instructional Psychology*, 34(1), 28–45.

Ramrakhiani, S. H., Byrne, A. M. ve Sink, C. A. (2021). Examining the experiences of campus safety among international students. *Journal Committed to Social Change on Race and Ethnicity* (JCSCORE), 7(2), 1–28.

Rasli, A. M., Bhatti, M. A., Norhalim, N., & Kowang, T. O. (2014). Service quality in higher education: Study of Turkish students in Malaysian universities. *Journal of Management Info*, 1(3), 1–9. https://doi.org/10.31580/jmi.v3i1.9.

Rodrigo, L., & Oyarzo, M. (2020). Social mobility in Chilean youth and their parents: A generational analysis from the perspective of social reproduction. *Latin American Perspectives*, 48(6), 120–142. https://doi.org/10.1177/0094582x20939103.

Saleem, A. D., Ekiz, T. ve Tarım, M. (2021). Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin sağlık hizmeti kalitesine yönelik algılarının değerlendirilmesi. *Journal of Health Sciences and Management*, 1(1), 21–34.

Seithers, L., Amankulova, Z., & Johnstone, C. (2021). Rules you have to know. *Journal of International Students*, 12(2). https://doi.org/10.32674/jis.v12i2.1651.

Silver, B. (2020). Inequality in the extracurriculum: How class, race, and gender shape college involvement. *Sociological Forum*, 35(4), 1290–1314. https://doi.org/10.1111/socf.12648.

Smith, L., & Khawaja, N. G. (2011). A review of the acculturation experiences of international students. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(6), 699–713. https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.08.004.

Sultan, P., & Wong, H. Y. (2012). Service quality in a higher education context: An integrated model. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 24(5), 755–784. https://doi.org/10.1108/13555851211278196.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics* (7th ed.). Pearson.

Teeroovengadum, V., Kamalanabhan, T. J., & Seebaluck, A. K. (2016). Measuring service quality in higher education: Development of a hierarchical model (HESQUAL). *Quality Assurance in Education*, 24(2), 244–258. https://doi.org/10.1108/QAE-06-2014-0028.

Telli, R. (2023). Türkiye'de devlet araştırma üniversitelerinde kalite sürecine dayalı etkinliğin belirlenmesi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 327–337. https://doi.org/10.32329/uad.1325816.

Umar, R., & Tumiwa, J. (2020). Internalization of multicultural values through the education process in Manado State University. *International Journal for Educational and Vocational Studies*, 2(2), 148–153. https://doi.org/10.29103/ijevs.v2i2.2064.

Wheeldon, A. L., Whitty, S. J., & Van Der Hoorn, B. (2022). Fish-out-of-office: How managerialised university conditions make administrative knowledge inaccessible to academics. *Higher Education Quarterly*, 77(2), 342–355. https://doi.org/10.1111/hequ.12404

Yakunina, E. S., Weigold, I. K., & McCarthy, A. S. (2013). International students' personal and multicultural strengths: Reducing acculturative stress and promoting adjustment. *Journal of Counseling & Development*, 91(2), 216–223. https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2013.00088.x.

Yarar, İ. (2017). Öğretmen adaylarına göre yükseköğretim hizmet kalite düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Tez No: 462307) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ye, Y. (2025). Chinese students' intercultural adaptation in the UK – honeymoon, challenges, struggles, and adjustments. *Journal of Intercultural Communication Research*, 54(4), 265–286. https://doi.org/10.1080/17475759.2025.2515475.

Yee, M. H., & Hassan, S. A. (2024). Internationalization of student mobility for higher education Malaysia: A systematic review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 13(2), 128–142. http://dx.doi.org/10.6007/IJARPED/v13-i4/23820.

Yılmaz, D. V. (2019). Hesqual-Yükseköğretim hizmet kalitesi ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenirlilik analizi. *Turkish Studies*, 14(2), 899–917. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14875.

Yöntem, E. ve Mazman, İ. (2023). Uluslararası bakış ile yükseköğretimde kalite güvencesinin gelişimi. *Ekonomi, İşletme, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(1), 37–49.

Yükseköğretim Kurulu. (2024). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. https://istatistik.yok.gov.tr/.

AJOMS, Haziran 2026, 2/1
Academic Journal of Migration Studies
e-ISSN: 3108-4419

Mübadelenin Edebi Temsili: Louis de Bernières'in *Kanatsız Kuşlar (Birds Without Wings)* Romanında Rum–Türk Mübadelesi'nde Travma ve Bellek

Sinem Çapar İleri[a]

Makale Bilgisi
Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.21028025

Makale Geçmişi
Geliş Tarihi : 13.12.2025
Kabul Tarihi : 29.03.2026

Anahtar Kelimeler
Louis de Bernières, Kanatsız Kuşlar, Lozan Mübadelesi, Travma Çalışmaları, Kolektif Bellek, Parçalanmış Öznellik, Göç Edebiyatı

Atıf
Çapar İleri, S. (2026). Mübadelenin edebi temsili: Louis de Bernières'in kanatsız kuşlar (Birds Without Wings) romanında Rum–Türk mübadelesi'nde travma ve bellek. Academic Journal of Migration Studies, 2(1), 39-44, 10.5281/zenodo.21028025

Özet

Bu makale, Louis de Bernières'in Kanatsız Kuşlar (Birds Without Wings) *adlı romanını, 1923 Lozan Antlaşması ile yürürlüğe konan zorunlu Türk-Rum nüfus mübadelesi bağlamında incelemektedir. Roman, Anadolu'da kurgulanan çok kültürlü bir kasaba üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun geç dönem çözülüşünü, etno-dinsel topluluklar arasındaki gündelik birlikte yaşam pratiklerini ve savaşın tetiklediği zorunlu yerinden edilme süreçlerini anlatısal düzlemde temsil etmektedir. Bu çalışma, travmayı bireysel bir ruhsal sorun olarak değil; zorunlu göç, savaş ve ulus-devlet kurma süreçlerinin yol açtığı kolektif ve tarihsel bir kırılma olarak ele alır. Buna göre travma, sadece bireyin zihninde hapsolmuş bir anı değil, kuşaklar boyunca aktarılan ve toplumun kültürel dokusunda süreklilik arz eden bir bellek dönüşümüdür. Bu çerçevede yapılan analiz, kültürel bellek ve travma kuramlarından yararlanarak romandaki karakterlerin yaşadığı parçalanmış öznelliği ve ulus-devlet inşasının dayattığı kategorik kimliklere karşı gelişen tarihsel ortak yaşam kültürünün ve toplumsal iç içeliğin edebi yansımalarını görünür kılmaktadır. Bernières'in İngiliz edebiyat geleneği içerisinden ürettiği bu anlatı, tanık olmayan bir yazarın tarihsel travmayı nasıl temsil ettiği sorusunu gündeme getirirken; kurgusal tanıklıklar ile kolektif travma arasındaki ilişkiyi deşifre etmektedir. Çalışma, eserin mübadeleye ilişkin nadir İngilizce anlatılardan biri olması bakımından, edebiyat ve tarih disiplinleri arasındaki diyalog potansiyelini vurgulayarak,* Kanatsız Kuşlar*'ı kuşaklar arası travmanın anlaşılması noktasında dinamik bir bellek mekânı olarak konumlandırmaktadır.*

[a] **Sorumlu Yazar:** Dr. Araştırma Görevlisi, Sinem Çapar İleri, Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Giresun/Türkiye, ORCID ID:0000-0002-4530-2016. **e-posta:** sinem.ileri@giresun.edu.tr

AJOMS, June 2026, 2/1
Academic Journal of Migration Studies
e-ISSN: 3108-4419

Literary representation of the Greek-Turkish population exchange: Trauma and memory in Louis de Bernières's novel *Birds Without Wings*

Sinem Çapar İleri[a]

Article Info
Research Article

DOI: 10.5281/zenodo.21028025

Article History
Received Date : 13.12.2025
Accepted Date : 29.03.2026

Keywords
Louis de Bernières, Birds Without Wings, Lausanne Population Exchange, Trauma Studies, Collective Memory, Fragmented Subjectivity, Migration Literature

To Cite
Çapar İleri, S. (2026). Mübadelenin edebi temsili: Louis de Bernières'in kanatsız kuşlar (Birds Without Wings) romanında Rum–Türk mübadelesi'nde travma ve bellek. Academic Journal of Migration Studies, 2(1), 39-44, 10.5281/zenodo.21028025

Abstract

This article analyses Louis de Bernières's novel Birds Without Wings within the context of the forced Greek-Turkish population exchange mandated by the 1923 Treaty of Lausanne. Through the depiction of a fictional Anatolian town, the novel represents the dissolution of the late Ottoman Empire, the daily practices of co-existence among ethno-religious communities, and the processes of forced displacement triggered by war at a narrative level. This study approaches trauma not as an individual psychological issue, but as a collective and historical rupture caused by forced migration, war, and nation-state formation. Accordingly, it posits that trauma is not merely a memory trapped in the mind, but a transformation of memory transmitted across generations that persists within the cultural fabric. Utilizing trauma studies and collective memory theories, the analysis illuminates the characters' fragmented subjectivity and the literary reflections of historical communal co-existence as a resistance against the rigid identity categories imposed by the nation-state. Produced within the English literary tradition, the narrative raises questions about how a non-witness author represents historical trauma, while also deciphering the relationship between fictional testimonies and collective trauma. By emphasizing the potential dialogue between literature and history, this study positions Birds Without Wings, a rare English-language narrative on the Exchange, as a dynamic site of memory for understanding intergenerational trauma.

[a] **Corresponding author:** Research Assistant, PhD, Sinem Çapar İleri, Giresun University, Faculty of Science and Letters, Department of English Language and Literature, Giresun/Türkiye, ORCID ID:0000-0002-4530-2016. **e-posta:** sinem.ileri@giresun.edu.tr

1. GİRİŞ

Öncelikle, Balkan Savaşları sırasında Osmanlı Devleti'nin toprak kayıplarının ardından bu bölgelerde yaşayan Müslüman nüfusun bir kısmı kendiliğinden Anadolu'ya göç etmiştir. Benzer şekilde, Anadolu'daki Rum nüfusun sınırlı bir bölümü de Yunanistan'a göç etmeye başlamıştır. Bu karşılıklı ve düzensiz göç hareketleri, henüz uluslararası hukukla tanımlanmamış olsa da ilerleyen süreçte kurumsallaşacak olan zorunlu nüfus mübadelesinin sosyolojik zeminini hazırlamıştır. Lozan Konferansı sırasında 30 Ocak 1923'te imzalanan Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol *(Convention concernant l'Échange des Populations Grecques et Turques et Protocole)*, Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleştirilecek zorunlu nüfus değişimini hükme bağlamıştır; bu sözleşme İstanbul'daki Rumları ve Batı Trakya'daki Müslümanları kapsam dışında bırakmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 1923). Bu kapsamda, mübadele yoluyla Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen kişilere mübadil denilmiştir (Gökaçtı, 2002).

Gökaçtı (2002), Türk ve Yunan devletlerinin ulus-devlet inşa süreçlerine paralel olarak doğup büyüdükleri toprakları terk etmek zorunda kalan bireylerin yaşadıklarının "kayıp bir kuşağın hikâyesi" olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu süreçte mübadiller, bütün yaşamlarını, geçmişlerini, köklerini ve alışkanlıklarını geride bırakarak ana vatan olarak gördükleri Anadolu'ya göç etmişlerdir. Bu zorunlu göç deneyimi, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme değil; çocukluk anılarının, çok kültürlü yaşam pratiklerinin, ortak ibadet mekânlarının, çok dilli çarşıların ve atalara ait mezarların ardında bırakılması anlamına gelmiştir. Bu yönüyle mübadele, bireylerin yalnızca mekânsal değil, zamansal ve kültürel sürekliliklerini de kesintiye uğratan çok katmanlı bir travmatik deneyim olarak değerlendirilir.

Bu çalışma, nitel metin analiz yöntemiyle ve travma kuramı odaklı tematik çözümleme tekniğiyle Louis de Bernières'in anlatısını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda makale; 'Tanık olmayan bir yazar, tarihsel bir travmayı edebi düzlemde nasıl yeniden kurgular?' ve 'Bireysel karakterlerin (İbrahim, Karatavuk, Philothei) yaşadığı ruhsal kırılmalar, mübadelenin kolektif travma boyutuyla nasıl eklemlenir?' sorularına yanıt aramaktadır.

Bu bağlamda Türk–Rum mübadelesi, Louis de Bernières'in *Kanatsız Kuşlar (Birds Without Wings)* adlı romanında da benzer biçimde temsil edilmektedir. Roman, çok kültürlü ve barış içinde yaşamaya alışmış bireylerin, atalarının toprağını geride bırakarak yeni ve belirsiz bir hayata başlamaya zorlanmalarını, travmatik ve geri dönüşsüz bir tarihsel kopuş olarak ele almaktadır. Yorulmaz (2023), "Anayurduma varmak amacıyla yola çıkarken, bir daha dönmemecesine yurdumu terk ediyordum aslında" ifadesiyle mübadil olma hâlinin yarattığı aradalık duygusuna dikkat çekmektedir (s. 140).

2. LOUIS DE BERNIÈRES VE KANATSIZ KUŞLAR

Louis de Bernières, 1954 yılında Londra'da doğmuştur. Manchester Victoria Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden mezun olan yazar, ilk romanını 1990 yılında yayımlamıştır. *Kanatsız Kuşlar (Birds Without Wings)*, Bernières'in 2004 yılında kaleme aldığı altıncı romanıdır. Roman, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemini konu almakta olup Güneybatı Anadolu'da yer alan kurgusal bir sahil kasabasında geçmektedir. Müslümanlar, Rumlar ve Ermenilerin bir arada yaşadığı bu kurgusal mekân, Osmanlı devletinin geç dönemindeki çok kültürlü toplumsal yapının mikro ölçekte bir temsili olarak kurgulanmıştır.

Mehmetçik karakterinin, Karatavuk'a Yunan harfleriyle Türkçe yazmayı öğretmesi romanın gündelik hayatta iç içe geçmiş dilsel ve kültürel pratikleri görünür kılan simgesel anlatı unsurlarından biri olarak işlev görmektedir. Roman genelinde artan milliyetçilik, gençlerin savaşa katılması ve özellikle Çanakkale Savaşı bağlamında şekillenen toplumsal kargaşa ele alınmaktadır. Bu bağlamda savaş yalnızca cephede yaşanan askeri bir çatışma olarak değil; sivil yaşamı, gündelik ilişkileri ve çok kültürlü toplumsal dokuyu doğrudan dönüştüren bir kırılma noktası olarak temsil edilmektedir.

Romanda Güneybatı Anadolu'da kurgulanan Eskibahçe Kasabası'nın, Türk-Rum mübadelesinin yaşandığı yerleşimlerden biri olan Fethiye Kaya Köy'den esinlenerek oluşturulduğu söylenebilir. Mübadele sonrası boşaltılan Kaya Köy'ün, Rum evlerinin terk edilmesiyle adeta bir hayalet köye dönüşmesi, romandaki mekânsal atmosferle büyük ölçüde örtüşmektedir.

İbrahim ve Philothei'nin hikâyesinde savaşa giden İbrahim, Eskibahçe'ye travmatize olmuş bir ruh hâliyle geri döner. Romanın 91. bölümünde Drosoula, arkadaşı Philothei'nin ölümünü anlatır. Drosoula, dönemin inanç pratiklerinin iç içeliğine dikkat çekerek "inançlar zaten iç içe geçmişti. Bazen Müslümanlar Hristiyan ayinlerine katılıp kollarını kavuşturarak arka sıralarda dururlardı" ifadesini kullanır.

Ancak savaş sonrası İbrahim'in ruhsal durumunun bozulduğu görülmektedir. Philothei'nin kayalıklardan düşerek ölmesi, İbrahim'in savaş travmasının ne denli derin olduğunu gözler önüne sermektedir. İbrahim, 93. bölümde yaşadıklarını kendi bakış açısından anlatırken kendisine "Deli İbrahim" denilmesinden söz ederek, "içimde asla delirmemiş küçük bir kısım var" ifadesiyle ruhsal parçalanmışlığını dile getirir.

İbrahim'in yaşadığı bu ruhsal bölünme, romanda yalnızca bireysel bir psikopatoloji vakası olarak değil; parçalanan bir imparatorluğun ve yok olan çok kültürlü dokunun birey üzerindeki 'parçalanmış öznellik' temsili olarak okunmalıdır. Yazar, İbrahim'in 'delilik' halini anlatısal bir araç olarak kullanarak, rasyonel bir dille ifade edilemeyen savaş ve mübadele travmasını 'dilin ötesinde' bir boyuta taşır. Nitekim Clark'ın (2008) da belirttiği gibi, imparatorluklardan ulus-devletlere geçiş süreçleri, halkların iki taraftan birine geçmeye zorlanmasıyla derin toplumsal yaralar ve travmatik etkiler bırakmıştır. Philothei ve İbrahim'in trajik sonu, bu keskin ayrımların ve zorunlu kimlik inşasının yerel topluluklar üzerindeki yıkıcı etkisinin edebi bir dışavurumudur.

Öte yandan "Eskibahçe"de mübadele ve savaşın etkileri, Mehmetçik ve Karatavuk karakterleri üzerinden de anlatılmaktadır. Mübadele gündeme geldiğinde Mehmetçik kederle; "Bölüneceğiz sanırım. Birdenbire benim Hıristiyan olmam mesele oldu; hâlbuki daha önce hiç olmazdı" der. Karatavuk ise, "Bölünmeyeceğiz. Biz her zaman arkadaşız" diyerek bu ayrılığa karşı çıkar (s. 323). Karatavuk'un bu tepkisi, insanları tek bir kimlik üzerinden tanımlayan anlayışa karşı, kasabada uzun yıllar boyunca doğal biçimde varlığını sürdüren birlikte yaşama kültürünü koruma çabasıdır.

Romanın 92. bölümü olan "Ben Ayşe", Anadolu Rumlarının Yunanistan'a gönderilişini Ayşe karakterinin anlatımıyla aktarır. Ayşe, göçün belirsizliği karşısında yaşanan şaşkınlığı şu sözlerle ifade eder: "Hıristiyanlar gittikten sonraki sabah pek çoğumuz şaşkına dönmüş gibiydik ve hepimiz çok üzgündük" (s. 591). Ayşe ayrıca, mübadele ile Anadolu Rumları yerine gelen Giritli Müslümanların Anadolu Rumlarına benzediğini ve onların da vatanlarından koparılmasının travmatik bir deneyim olduğunu belirtmektedir.

Kitaba adını veren "kanatsız kuşlar" metaforu ise, Karatavuk'un arkadaşı Mehmetçik'e yazdığı satırlarda en derin anlamını bulur: "Sen ve ben bir zamanlar birbirimizi kuş yerine koyup da sevdik... ama gerçek o ki kanatsız kuşlardık biz" (s. 652). Bu metafor, ne kadar yükseğe tırmanmaya çalışsalar da, tamamen özgürleşemeyen insanların ya ölüme, ya sürgüne ya da deliliğe mahkûm oluşunu temsil eder. Kaya'nın (2024) da belirttiği üzere, bu travmatik geçmişin çözülmesi, ancak sonraki nesillerin bu parçalı hikayeleri araştırma ve anlatma dürtüsüyle mümkün olabilmektedir.

3. SONUÇ

Louis de Bernières'in Birds Without Wings romanı, 1923 Türk-Rum nüfus mübadelesini salt bir tarihsel veri olmaktan çıkarıp, bireysel ve kolektif belleğin sarsıcı bir parçası olarak yeniden kurgular. Bu çalışma göstermiştir ki; romandaki "kanatsız kuşlar" metaforu, ulus-devlet inşasının beraberinde getirdiği katı kimlik politikaları karşısında insanın hareket kabiliyetini yitirmesini ve kendi topraklarında "yersiz-yurtsuz" kalışını temsil etmektedir. İbrahim'in yaşadığı ruhsal parçalanma, rasyonel tarih yazımının ifade etmekte yetersiz kaldığı travmatik derinliği görünür kılan merkezi bir unsurdur.

Mübadele deneyimi, eserde sadece mekânsal bir yer değiştirme değil; zamansal ve kültürel bir kopuş olarak sunulur. Ancak bu travma, Kaya'nın (2024) vurguladığı gibi sadece yaşayan kuşağa hapsolmamış; kuşaklararası aktarım mekanizmalarıyla yeni nesillerin bellek inşasında sağaltıcı bir rol üstlenmiştir. Olayı bizzat tecrübe etmeyen nesillerin bu hikâyelere sahip çıkması, mübadeleyi dinamik bir "bellek mekânı" haline getirir.

Netice itibarıyla, *Birds Without Wings*, İngilizce edebiyat içerisinde Türk-Rum mübadelesini evrensel göç anlatılarıyla buluşturan nadir ve kıymetli bir örnektir. Bernières, kurgusal tanıklıklar aracılığıyla tarih ve edebiyat arasında güçlü bir diyalog kurarak, geçmişin yaralarını anlamak ve iyileştirmek adına disiplinler ötesi bir düşünme alanı açmaktadır.

Etik Kurul Onayı: Bu makale etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

This study explores the human dimensions of the 1923–24 Turkish–Greek population exchange through Louis de Bernières' novel Birds Without Wings (2004). Set in a fictional town in southwestern Anatolia, the novel captures the late Ottoman Empire's social and political disintegration, the intricate coexistence practices among different ethno-religious communities, and the mass displacements caused by war and forced migration. Defining trauma not merely as an individual psychological issue but as a collective and historical rupture, Bernières' narrative portrays migration and population exchange not merely as a geographical phenomenon but also as a profound transformation of personal identity, fragmented subjectivity, and the spaces of memory that bind communities to place and heritage.

The novel foregrounds personal stories that illuminate the emotional and social consequences of displacement. The tragic love between İbrahim and Philothei exemplifies how war and forced migration disrupt lives, representing the disintegration of a shared social fabric through the lens of individual trauma. Similarly, the enduring friendship between Karatavuk and Mehmetçik demonstrates that the historical culture of communal coexistence can survive, even thrive, amidst the social, ethnic, and religious upheavals that threaten to sever them under the pressure of nation-state construction. The experiences of Cretan Muslims settling in Anatolia, in the wake of departing Greek populations, illustrate the daunting challenges of adaptation, the struggle to preserve cultural identity, and the painful effort to maintain connections to the past. These narratives shift the population exchange from an abstract historical event to a deeply human and experiential phenomenon.

By intertwining fiction and history, Bernières allows readers to engage with both chronological events and the intricate, often invisible, emotional weight of lived experience. Within this framework, Birds Without Wings serves as a bridge connecting individual memory and collective history, demonstrating the permeability between historical fact and imaginative reconstruction. Furthermore, the novel reveals the psychological and social dimensions of forced migration. Displacement is depicted not merely as a historical occurrence but as an ongoing emotional process, where grief, uncertainty, and the painstaking effort to rebuild life leave enduring marks. Through his characters, Bernières demonstrates how history imprints both wounds and resilience onto human beings, with these effects resonating across generations as a form of post-memory.

In conclusion, this study underlines the crucial role of literature in understanding and humanizing historical traumas. Bernières' empathetic storytelling gives voice to those affected by the population exchange, highlighting both the pain of uprooting and the enduring strength of human relationships and solidarity. By weaving individual stories into broader historical contexts, the novel invites readers to connect emotionally with the past and to reflect on the enduring effects of migration on identity, community, and collective memory. As a rare English-language narrative of the Exchange, the work functions as a vital site of memory, ensuring that the human cost of history is neither forgotten nor abstracted, while providing a framework for understanding and healing intergenerational trauma.

KAYNAKÇA

Clark, B., & Pekin, M. (2008). *İki kere yabancı: Kitlesel insan ihracı modern Türkiye ve Yunanistan'ı nasıl biçimlendirdi.* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

De Bernières, L. (2004). *Kanatsız kuşlar.* Altın Kitaplar.

Gökaçtı, M. A. (2002). *Nüfus mübadelesi: Kayıp bir kuşağın hikâyesi.* İletişim Yayınları.

Kaya, M. (2024). *Mübadele'nin (1923-24) Belleği: Müslümanlaş(tırıl)mış Rumlar'da Bellek ve Kimlik İlişkisi* (Tez No: 874283) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (1923). *Convention Concerning the Exchange of Greek and Turkish Populations Signed at Lausanne, January 30, 1923.* Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/lausanne-peace-treaty-vi_-convention-concerning-the-exchange-of-greek-and-turkish-populations-signed-at-lausanne_.en.mfa

Yorulmaz, A. (2023). *Savaşın çocukları: Girit'ten sonra Ayvalık.* Remzi Kitabevi.

AJOMS, Haziran 2026, 2/1
Academic Journal of Migration Studies
e-ISSN: 3108-4419

Geçici Koruma Rejiminde Kadınların Yükseköğretime Erişimi ve İşgücü Piyasasına Katılımı: Türkiye Örneği

Gönül Kübra Ocak[a]

Makale Bilgisi
Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.21027725

Makale Geçmişi
Geliş Tarihi : 28.05.2026
Kabul Tarihi : 23.06.2026

Anahtar Kelimeler
Geçici koruma statüsü, Haklara fiilî erişim, Toplumsal cinsiyet, Yükseköğretime erişim, İşgücü piyasasına katılım

Atıf
Ocak, G. K. (2026). Geçici koruma rejiminde kadınların yükseköğretime erişimi ve işgücü piyasasına katılımı: Türkiye örneği. Academic Journal of Migration Studies, 2(1), 10.5281/zenodo.21027725

Özet

2011 yılında Suriye'de başlayan silahlı çatışmalar sonrasında Türkiye, kitlesel göç hareketi karşısında geçici koruma rejimi kapsamında Suriyelilere çeşitli sosyal haklar tanımıştır. Çalışma, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların yükseköğretime erişimi ile işgücü piyasasına katılım süreçlerini hak temelli ve toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş; doküman incelemesi ve literatür taraması yöntemi kullanılarak hukukî düzenlemeler, idarî kararlar, resmî istatistikler ve konuya ilişkin akademik çalışmalar değerlendirilmiştir. Çalışma, saha araştırmasına dayanmamakta; mevcut hukukî ve idarî düzenlemeler ile ikincil veriler ışığında eğitim ve çalışma haklarına fiilî erişimi şekillendiren yapısal ilişkilere odaklanmaktadır. Çalışmada, geçici koruma rejimi kapsamında eğitim ve çalışma haklarının normatif düzeyde tanınmasına rağmen, kadınların bu haklara fiilen ve eşit biçimde erişiminde önemli farklılaşmalar bulunduğu değerlendirilmiştir. Yükseköğretime erişim bakımından YÖK kararları ve idarî kabul mekanizmalarıyla önemli kolaylıklar sağlanmış olmakla birlikte, yapısal etkenlerin kadınların eğitim süreçlerini sınırlayabildiği görülmektedir. Yükseköğretim verileri, uzun yıllar boyunca erkek öğrencilerin kayıt sayılarının daha yüksek olduğunu; 2022 yılı sonrasında kadın öğrencilerin yeni kayıt sayılarında artış yaşandığını göstermektedir. İşgücü piyasasına katılım bakımından ise çalışma hakkının doğrudan bir hak olarak değil, belirli şartlara bağlı çalışma izni başvuru imkânı şeklinde düzenlendiği; kayıtlı istihdama erişimin özellikle kadınlar açısından sınırlı kaldığı görülmektedir. Çalışma izni istatistikleri ile mevcut literatür birlikte değerlendirildiğinde, Suriyeli kadınların büyük ölçüde düşük ücretli, güvencesiz, kayıt dışı işlerde yoğunlaştığı ve bürokratik engeller ile toplumsal cinsiyet temelli yapısal sınırlılıkların kayıtlı istihdama erişimi zorlaştırdığı anlaşılmaktadır. Çalışma, geçici koruma rejiminde hakların yalnızca hukukî düzeyde tanınmasının yeterli olmadığını; eğitim ve çalışma haklarına fiilî erişimin toplumsal cinsiyet ve kurumsal uygulamalarla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

[a] **Sorumlu Yazar:** Gönül Kübra Ocak, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ortadoğu ve Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Kilis/Türkiye, ORCID ID: 0009-0007-1152-479X. **e-posta:** av.gonulkubraocak@gmail.com

AJOMS, June 2026, 2/1
Academic Journal of Migration Studies
e-ISSN: 3108-4419

Women's Access to Higher Education and Participation in the Labor Market under the Temporary Protection Regime: The Case of Türkiye

Gönül Kübra Ocak[a]

Article Info
Research Article

DOI: 10.5281/zenodo.21027725

Article History
Received Date : 28.05.2026
Accepted Date : 23.06.2026

Keywords
Temporary protection status, Actual access to rights, Gender, Access to higher education, Labor market participation

To Cite
Ocak, G. K. (2026). Geçici koruma rejiminde kadınların yükseköğretime erişimi ve işgücü piyasasına katılımı: Türkiye örneği. Academic Journal of Migration Studies, 2(1). 10.5281/zenodo.21027725

Abstract

Following the armed clashes that began in Syria in 2011, Türkiye granted Syrians various social rights under the temporary protection regime in response to the mass migration. This study aims to evaluate the access of Syrian women under temporary protection to higher education and their participation in the labor market from a rights-based and gender perspective. The study adopts a qualitative research approach; legal regulations, administrative decisions, official statistics, and academic studies on the subject were assessed through document analysis and a literature review. This study is not based on field research; rather, it focuses on the structural relationships that shape actual access to education and employment rights in light of existing legal and administrative regulations and secondary data. In the study, it has been found that, although the rights of education and work are recognized at the normative level under the temporary protection regime, there are significant disparities in women's actual and equal access to these rights. In the field of higher education, administrative measures and decisions adopted by the Council of Higher Education (YÖK) have facilitated access; however, economic constraints, gendered responsibilities, and other structural factors continue to affect women's educational trajectories. Higher education data show that for many years, the number of male students enrolled was higher; however, since 2022, there has been an increase in the number of new female student enrollments. In terms of participation in the labor market, it is observed that the right to work is regulated not as a direct right, but as an opportunity to apply for a work permit subject to certain conditions; and access to registered employment remains limited, especially for women. When work permit statistics are evaluated together with the existing literature, it is understood that Syrian women are largely concentrated in low-wage, precarious, and informal jobs, and that bureaucratic obstacles and gender-based structural limitations make it difficult for them to access formal employment. The study reveals that in the temporary protection regimes, it is not enough for rights to be recognized only at the legal level; actual access to education and work rights must be assessed in conjunction with gender and institutional practices.

[a] **Corresponding author:** Gönül Kübra Ocak, Kilis 7 Aralık University, Institute of Graduate Studies, Department of Middle East and Migration Studies, Kilis/Türkiye, ORCID ID: 0009-0007-1152-479X. **e-posta:** av.gonulkubraocak@gmail.com

1. GİRİŞ

2011 yılında Suriye'de başlayan silahlı çatışmalar sonrasında binlerce kişi ülkesini terk etmek zorunda kalmış; kitlesel bir göç hareketiyle karşı karşıya kalan Türkiye ise geçici koruma rejimi kapsamında "açık kapı" ve "zorla geri göndermeme" ilkeleri çerçevesinde Türkiye'ye gelmek isteyen Suriyelileri geri çevirmemiş ve ülkede bulunanları zorla geri göndermemiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2013).

Uluslararası hukukta mülteci, zulüm korkusu nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan ve devletinin korumasından yararlanamayan kişi olarak tanımlanmakta iken (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951; Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol, 1967), Türkiye'nin yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen kişilere mülteci statüsü tanımayı kabul ettiği coğrafi çekincesi nedeniyle ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında Suriyeliler mülteci statüsünden farklı olarak geçici koruma statüsü altında bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, 2.3 milyona yakın geçici koruma kapsamındaki Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapan ülkelerden biri olup, bu nüfusun neredeyse yarısını oluşturan kadın nüfusun 550 bini aşan kısmı 18-64 yaş aralığında çalışma çağında bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2026).

Bu çalışma, geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların yükseköğretime erişim ve işgücüne katılım süreçlerini toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirme ihtiyacından doğmuştur. Her ne kadar geçici koruma rejimi kapsamında eğitim ve çalışma haklarına ilişkin çeşitli düzenlemeler bulunmakta ise de bu hakların hukuken tanınması ile bu haklara fiilen ve eşit bir şekilde erişilebilmesi arasındaki ilişkinin, kadınlar açısından eğitim ve çalışma alanlarında nasıl farklılaştığının incelenmesi önem arz etmektedir.

Suriyeli kadınların yükseköğretime erişimine ilişkin literatürde, eğitim süreçlerinde karşılaşılan ekonomik, kültürel ve toplumsal cinsiyet temelli engelleri inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Balcı Karaboğa vd., 2025; Ibesh vd., 2021). Benzer şekilde işgücü piyasasına katılımı ele alan çalışmalar da kadınların istihdam deneyimlerine, kayıt dışı çalışmaya ve emek piyasasında karşılaştıkları güçlükler üzerine odaklanmaktadır (Ozturk vd, 2019; Şimşir Gökalp vd., 2026; Karahan & Gülen Ertosun, 2023). Bununla birlikte, kadınların eğitim ve çalışma yaşamına ilişkin deneyimlerini birlikte ele alan çalışmalar bulunmakla birlikte, bu çalışmaların sayısının nispeten daha sınırlı olduğu görülmektedir (Çirkin et al., 2025; Ulutaş et al., 2026). Bu nedenle geçici koruma rejimi kapsamındaki kadınların eğitim ve çalışma alanlarında tanınan haklara fiilî erişiminin nasıl şekillendiği ve bu süreçlerin hukukî statü ile nasıl ilişkilendiğinin birlikte ele alınması önem taşımaktadır.

Geçici koruma rejimi kapsamında eğitim ve çalışma hakları normatif düzeyde cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tanınmakla birlikte, bu haklara fiilî erişim süreçlerinin tüm bireyler açısından eşit şekilde gerçekleşmediği görülmektedir. Özellikle yapısal sınırlılıklar nedeniyle kadınlar bakımından geçici koruma rejimi kapsamında tanınan hakların yalnızca hukukî düzenlemeler üzerinden değil, hakların uygulamadaki görünümü ve erişim mekanizmaları bakımından da değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu kapsamda çalışma şu sorulara odaklanmaktadır: (i) Geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların yükseköğretime erişimi hangi hukukî ve fiilî koşullar altında şekillenmektedir? (ii) Çalışma hakkının tanınması kadınların işgücü piyasasına fiilen katılımını sağlamaya yeterli olmakta mıdır? (iii) Hukukî statü, toplumsal cinsiyet ve ekonomik koşullar haklara erişimi nasıl etkilemektedir?

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu kapsamda geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların yükseköğretime erişimi ve işgücü piyasasına katılımına ilişkin hukukî düzenlemeler, idarî kararlar, kamu kurumları ile uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan veriler ile akademik çalışmalar incelenmiştir. İncelenen dokümanlar, araştırma sorusunun açıklanmasına katkı sağlayabilecek nitelikte olmaları esas alınarak seçilmiştir. Dokümanlardan elde edilen veriler eğitim hakkı, çalışma hakkı, toplumsal cinsiyet ve haklara erişim temaları çerçevesinde sınıflandırılmış, değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

2. GEÇİCİ KORUMA REJİMİNDE HAKLARA ERİŞİMİN HUKUKÎ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Geçici Koruma Rejiminde Hakların Hukuken Tanınması ve Haklara Fiilî Erişim

Yasal düzenlemeler ile Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilere ülkede kalış hakkı tanınmakta; başta eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim olmak üzere sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanma ve çalışma iznine başvurma imkânı belirli usul ve esaslar dâhilinde düzenlenmektedir. Ancak bu haklar doğrudan ve koşulsuz bir hak niteliği taşımaktan ziyade idarenin takdir yetkisinin belirgin olduğu, haklara erişimin büyük ölçüde ikincil düzenlemeler aracılığıyla şekillendirildiği bir koruma rejimi ortaya koymaktadır (Elçin, 2016).

Eğitim ve çalışma hakkı, uluslararası insan hakları hukuku ile Türkiye'nin anayasal düzeni içerisinde korunan temel haklar arasında yer almakta; geçici koruma kapsamındaki bireylerin bu haklardan yararlanması da yalnızca göç mevzuatıyla değil, temel hak ve özgürlükler sisteminin bütünlüğü içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğitim hakkı, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ile Anayasanın 42. maddesi kapsamında güvence altına alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında da eğitim hakkının ayrımcılık yasağıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmektedir (AİHM, 2024, parag. 9). Bu nedenle eğitim hakkının yalnızca hukuken tanınmış olması değil; hukukî statü, toplumsal cinsiyet, ekonomik koşullar ve idarî uygulamalar gibi nedenlerle fiilen kullanılabilir olup olmadığı da önem taşımaktadır. Yükseköğretime erişim bakımından doğrudan bir düzenleme bulunmamakla birlikte, anayasanın sistematiği eğitim hakkı bakımından yabancıların bütünüyle dışlanmasını öngören mutlak bir yapı öngörmemektedir. Benzer şekilde bireyin ekonomik ve sosyal hayata katılımını güvence altına alan çalışma hakkı da uluslararası düzenlemeler ve Anayasa kapsamında koruma altındadır. Ancak Türkiye'de yabancıların işgücü piyasasına erişimi genel iş hukuku rejiminden ayrılarak özel düzenlemelere tabi tutulmuştur. Türkiye'de yabancıların işgücü piyasasına erişimleri Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Uluslararası İşgücü Kanunu hükümleri ile düzenlenmekte, geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma hayatına katılımları ayrıca Geçici Koruma Yönetmeliği ile Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile özel usul ve esaslara bağlanmaktadır. Geçici koruma altındaki Suriyeliler bakımından çalışma hayatına katılım, doğrudan bir çalışma hakkı olarak değil, belirli şartlarla çalışma izni başvurusunda bulunabilme imkânı şeklinde düzenlenmiştir.

Hakların normatif düzeyde tanınması, bu hakların bireyler tarafından fiilen kullanılmasını tek başına güvence altına almamaktadır. Zira hakların etkili bir biçimde kullanılabilmesi bireylerin bu haklardan yararlanmasını mümkün kılan kurumsal ve pratik mekanizmaların da varlığına bağlıdır (Cappelletti ve Garth, 1978). Hukuk sosyolojisinde klasik olarak Roscoe Pound (1910) tarafından ortaya konulan *"law in books"* ve *"law in action"* ayrımı, hukukî düzenlemelerin normatif düzeyde tanınması ile bu düzenlemelerin toplumsal yaşam içerisindeki fiilî etkileri arasında farklılaşmalar ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda hakların hukuken tanınması, bireylerin bu haklardan fiilen ve eşit biçimde yararlanabildiği anlamına gelmemektedir. Halpérin'e (2012) göre de hukuk, toplumsal gerçekliğin doğrudan bir yansıması olmaktan ziyade, normların belirli bir sistematik içerisinde yeniden kurulmasına dayanan bir bilgi üretim alanıdır. Bu nedenle hukukî düzenlemelerin metinsel görünümü ile toplumsal yaşamdaki uygulanışı arasında farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla hukukun değerlendirilmesi yalnızca normlar üzerinden değil, bu normların pratikte nasıl işlerlik kazandığı dikkate alınarak yapılmalıdır (Halpérin, 2012).

Hakların fiilî kullanımını belirleyen unsurlar yalnızca hukukî düzenlemelerle sınırlı değildir. Göç ve uluslararası koruma alanındaki çalışmalar, eğitim ve istihdam gibi alanların yalnızca bireylere tanınan hakların kullanım alanları değil, aynı zamanda toplumsal entegrasyonun temel yapısal göstergeleri olduğunu ortaya koymaktadır (Ager ve Strang, 2008). Bu nedenle bireylerin eğitim sistemine ve işgücü piyasasına hangi koşullarda erişebildikleri, yalnızca hukukî statüleriyle değil; ekonomik kaynakları, kurumsal uygulamalar ve toplumsal ilişkiler içerisindeki konumlarıyla da yakından ilişkilidir. Bu kapsamda Suriyeliler bağlamındaki mevcut düzenlemeler, onları eğitim ve çalışma haklarından bütünüyle dışlayan mutlak bir yapı kurmamakla birlikte (Çelik ve White, 2021), hakların hukukî düzeyde tanınması da bu haklardan fiilen ve etkin bir şekilde yararlanılabildiğini tek başına göstermemektedir (Ayhan İzmirli & İzmirli, 2022). Bu durum, geçici koruma rejiminde bireylerin eğitim ve çalışma alanlarındaki konumunun değerlendirilmesi, hakların tanınmasının ötesinde bu hakların kullanımını mümkün veya sınırlı kılan koşulların birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

2.2. Statü Temelli Hak Dağılımı: Vatandaşlık ve Üyelik Sınırları

Modern hukuk sistemlerinde temel haklar evrensellik iddiası taşısa da (Birleşmiş Milletler, 1948), haklardan fiilen yararlanabilme çoğu durumda bireylerin siyasal ve hukukî topluluğa hangi statüyle dâhil olduklarıyla ilişkilidir. Bu nedenle vatandaşlık yalnızca ulusal aidiyeti değil, aynı zamanda haklara erişim kapasitesini de belirleyen bir üyelik mekanizması olarak değerlendirilmektedir (Bloemraad & Sheares, 2017).

Linda Bosniak'a (2006) göre vatandaşlık tekdüze ve yekpare bir bütün olmayıp, bireylerin farklı hak alanlarında farklı üyelik biçimleriyle konumlandırılabildiği çok katmanlı bir yapıyı ifade etmektedir. Bu yaklaşım, geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin eğitim ve çalışma alanlarındaki farklı konumlarını açıklamak bakımından yararlı bir teorik çerçeve sunmaktadır. Nitekim Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki bireyler eğitim alanında yükseköğretime erişimi mümkün kılan çeşitli düzenlemelerden yararlanabilmekte ve belirli ölçüde "hak sahibi" olarak tanınmaktadır. Buna karşılık işgücü piyasasına erişim, çalışma izni şartları, istihdam kotası ve bazı meslek alanlarına getirilen sınırlamalar nedeniyle daha dar ve koşullu bir çerçevede gerçekleşmektedir. Bu durum, aynı bireyin farklı hak alanlarında farklı üyelik rejimlerine tabi olabildiğini göstermekte; vatandaşlığın parçalı ve çok katmanlı niteliğine ilişkin teorik tartışmalarla uyumlu bir görünüm ortaya koymaktadır (Bosniak, 2006).

Guy Standing'in (2014) kullandığı "denizen" kavramı, vatandaşlık statüsüne sahip olmamakla birlikte belirli sosyal ve ekonomik haklardan yararlanabilen bireyleri ifade etmekte; 'hak' ve 'erişim' arasındaki ilişki bu kavramla daha görünür hâle gelmektedir. Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler de eğitim, sağlık ve çalışma alanlarında bazı haklardan yararlanabilmelerine rağmen, vatandaşlara tanınan hak ve güvencelere tam olarak sahip değildir. Bu yönüyle geçici koruma statüsü, vatandaşlık ile tam dışlanma arasında konumlanan bir ara üyelik biçimi olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle geçici koruma altındaki bireylerin konumu, yalnızca hakların tanınıp tanınmadığı üzerinden değil, bu haklara hangi koşullarda ve ne ölçüde erişilebildiği dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Özellikle çalışma yaşamı bakımından bu durum, haklara formel olarak sahip olunmasına rağmen güvencesiz ve kırılgan çalışma koşullarının ortaya çıkabilmesi açısından önem taşımaktadır.

2.3. Toplumsal Cinsiyet ve Kesişimsel Eşitsizlikler

Geçici koruma rejimi kapsamında tanınan eğitim ve çalışma hakları, normatif düzeyde cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin düzenlenmiştir. Toplumsal cinsiyet "kadın ve erkek arasında sosyal veya kültürel olarak yapılandırılmış, tanımlanmış ve cinsiyetlerden birine yüklenen kimliklere, statülere, rol ve sorumluluklara dayanan ilişki" şeklinde tanımlanmaktadır (UNHCR, 2007). Oakley'e (2005) göre toplumsal cinsiyet, biyolojik farklılıklardan ziyade toplumsal olarak inşa edilen kadınlık ve erkeklik rollerine işaret etmektedir.

Haklara erişim süreçleri, bireylerin yalnızca hukukî statülerinden değil, aynı zamanda toplumsal konumlarından, ekonomik koşullarından ve toplumsal ilişkiler içerisindeki rollerinden de etkilenmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, bireylerin eğitim ve çalışma yaşamına katılım süreçlerini şekillendiren temel eşitsizlik eksenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Crenshaw'ın (1991) geliştirdiği kesişimsellik yaklaşımı, bireylerin deneyimlerinin tek bir kimlik kategorisi üzerinden açıklanamayacağını; farklı toplumsal konumların kesişimi içerisinde şekillendiğini ileri sürmektedir. Her ne kadar teori başlangıçta siyah kadınların maruz kaldığı çoklu ayrımcılık biçimlerini açıklamak amacıyla geliştirilmiş olsa da daha sonraki çalışmalarda göç, vatandaşlık statüsü ve toplumsal cinsiyetin birlikte ürettiği eşitsizlikleri analiz etmek için de yaygın biçimde kullanılmaktadır (Yuval-Davis, 2006; Anthias, 2012; Scuzzarello & Moroşanu, 2023). Bu çerçevede geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların eğitim ve çalışma alanlarındaki deneyimleri, toplumsal cinsiyet, hukukî statü ve ekonomik kırılganlığın kesişimi içerisinde değerlendirilebilir.

Göç ve uluslararası koruma çerçevesinde kadınların deneyimlerine ilişkin çalışmalar, hakların normatif düzeyde tanınmasının fiilî erişimi tek başına açıklamadığını göstermektedir. Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların eğitime erişimine ilişkin çalışmalar da benzer şekilde, eğitim hakkının hukuken tanınmış olmasına rağmen güvenlik kaygıları, bakım yükümlülükleri, erken yaşta evlilik ve toplumsal cinsiyete dayalı beklentiler nedeniyle bu hakkın kullanımında farklılaşmalar ortaya çıkabildiğini göstermektedir (Büyükhan ve Karagöl, 2021; Duruel, 2016; Genç ve Öztürk, 2016; Sayılıgil, 2019; SGDD, 2018; aktaran Balcı Karaboğa, Akgüç ve Büyükgürses Karaaslan, 2025).

Bu çerçevede geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların eğitim ve çalışma alanlarındaki konumunun değerlendirilmesi, yalnızca hukukî statü veya hakların tanınması üzerinden değil, bu hakların kullanımını şekillendiren toplumsal cinsiyet ilişkileri ve kesişen eşitsizlik biçimleri dikkate alınarak ele alınmalıdır. Bu yaklaşım, eğitimden istihdama geçiş süreçlerinde kadınların karşılaştıkları farklılaşmaların da yapısal koşullar çerçevesinde değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır.

3. GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ KADINLARIN YÜKSEKÖĞRETİME ERİŞİMİ

Suriye'den kitlesel göçün başlaması ile birlikte, henüz Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliğinin de yürürlüğe girmesinden evvel, Suriyeli öğrencilerin yükseköğretim sistemine girebilmesi için Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 2011 yılından itibaren eğitimi yarıda kalan Suriyeli öğrencilerin yatay geçiş ve denklik işlemleri kolaylaştırılarak özel öğrenci statüsü ve öğrenim ücreti muafiyeti gibi imkânlarla Türk yükseköğretim sistemine dâhil edilmesi sağlanmıştır (YÖK, 2021). Daha sonra harç muafiyetleri gibi uygulamalarla erişimin önündeki yapısal engeller azaltılmaya çalışılmıştır.

Yükseköğretime erişim, yönetmelik kapsamında ayrıntılı bir yerleştirme sistemi ile düzenlenmemiş; uygulamada büyük ölçüde YÖK kararları ve üniversitelerin uluslararası öğrenci kabul usulleri üzerinden şekillenmiştir. Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'nın (YÖS) merkezî olarak son kez 2010 yılında ÖSYM tarafından gerçekleştirilmesinin ardından, uluslararası öğrencilerin yükseköğretime kabul süreçleri 2022 yılına kadar üniversitelerin yetkisine bırakılmıştır. Bu dönemde bazı üniversitelerin sınavsız öğrenci kabul etmesi veya yurt dışında yapılan farklı sınavların sonuçlarını esas alması, öğrenci kabul süreçlerinde uygulama farklılıklarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca söz konusu sınavların geçerlilik ve güvenirliklerine ilişkin tartışmalar da yaşanmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda, yükseköğretim kurumlarına yurtdışından öğrenci kabulüne ilişkin esasları yeniden düzenlemek amacıyla Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından 24.11.2021 tarihli kararla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Anılan kararla birlikte, 2022 yılından itibaren ÖSYM tarafından Merkezi Yurt Dışından Öğrenci Kabul Sınavı'nın (MYÖS) uygulanması kararlaştırılmıştır. Ayrıca ortaöğretimlerinin tamamını yurt dışında bulunan eğitim kurumlarında örgün olarak tamamlayan veya tamamlamak üzere olan yabancı uyruklu öğrencilerin bu sınava başvurabilmelerine olanak sağlanmıştır. Bununla birlikte Türkiye'deki ortaöğretim kurumlarına 2022-2023 eğitim ve öğretim yılından itibaren kayıt yaptıracak yabancı uyrukluların yükseköğretim kurumlarına sadece Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) ile girebilmelerine karar verilerek, Türkiye'de lise okuyan Suriyelilerin artık uluslararası öğrenci statüsünden çıkarılarak 2026 yılından itibaren YKS sistemine dâhil edilmelerine olanak tanınmıştır. Öte yandan alınan karar ile uluslararası öğrenci kontenjanından öğrenci kabul edilen tıp, diş hekimliği, eczacılık, hukuk, öğretmenlik, mühendislik ve mimarlık programlarına yerleştirmede MYÖS sonucu zorunlu hale getirilmiş; diğer programlar bakımından ise üniversitelerin SAT, ABİTUR ve benzeri uluslararası sınav sonuçları ile lise diploma notunu da dikkate alabilecekleri esnek kabul sistemi korunmuştur (YÖK, 2021). Bu süreç, geçici koruma kapsamındaki bireylerin yükseköğretime erişiminin yalnızca hukukî düzenlemelerle değil, aynı zamanda idarî kabul mekanizmaları ve kurumsal uygulamalar aracılığıyla şekillendiğini göstermektedir.

Şekil 1: *Öğretim Yıllarına Göre Suriyeli Öğrencilerin Ön Lisans ve Lisans Düzeyinde Yeni Kayıt ve Mezun Sayıları*

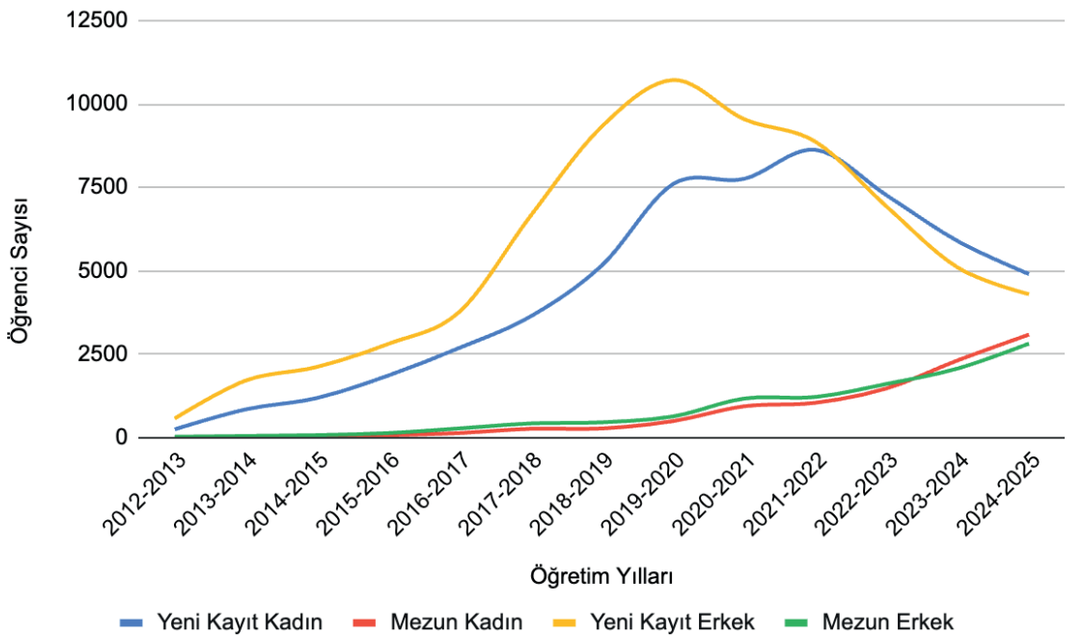

Tablo 1: *Öğretim Yıllarına Göre Suriyeli Kadın Öğrencilerin Ön Lisans ve Lisans Düzeyinde Yeni Kayıt ve Mezun Sayıları (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YÖKBİS)*

Öğrenim Yılı	Yeni Kayıt Kadın	Mezun Kadın	Yeni Kayıt Erkek	Mezun Erkek
2012-2013	241	3	566	19
2013-2014	841	5	1707	43
2014-2015	1181	15	2114	68
2015-2016	1855	66	2804	129
2016-2017	2686	129	3768	269
2017-2018	3630	258	6649	418
2018-2019	5158	266	9329	451
2019-2020	7600	487	10723	628
2020-2021	7757	933	9545	1164
2021-2022	8627	1037	8871	1212
2022-2023	7264	1469	6925	1604
2023-2024	5887	2312	5095	2067
2024-2025	4899	3084	4296	2814

Not: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sisteminden (YÖKBİS) elde edilen 2013–2025 yıllarına ilişkin veriler esas alınarak ve derlenerek yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sisteminden erişilebilen, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin 2013-2025 yıllarına ilişkin ön lisans ve lisans programlarına yapmış oldukları yeni kayıt ve anılan yıllardaki cinsiyet karşılaştırmalı mezuniyet verilerine Şekil 1'de grafik olarak yer verilmiş olup, sayısal verilere Tablo 1'den ulaşılabilir.

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilere ilişkin Yükseköğretim Kurulu verileri incelendiğinde, kadın öğrencilerin yeni kayıt sayılarının uzun yıllar boyunca erkek öğrencilerin gerisinde seyrettiği görülmektedir (Şekil 1, Tablo 1). Bu farklılaşma yalnızca bireysel tercihlerle değil, literatürde göç deneyimiyle kesişen ekonomik, toplumsal ve yapısal engeller çerçevesinde açıklanabilir. Maddî yetersizlikler, artan eğitim maliyetleri, ailelerin sınırlı ekonomik kaynaklarını erkek çocukların eğitimine öncelik vererek kullanması ve genç kadınların erken yaşta işgücü piyasasına yönelmek zorunda kalması kadınların yükseköğretime erişimini sınırlandırabilmektedir (Almelhem et al., 2022; Balcı Karaboğa vd, 2025). Benzer şekilde toplumsal cinsiyet rolleri, erken yaşta evlilikler, ev içi bakım sorumlulukları ve dil bariyerleri de kadın öğrencilerin eğitim süreçlerinde devamlılık sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir (Genç ve Öztürk, 2016; Ibesh vd., 2021).

Çelik ve İçduygu (2019), Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları dışlanma deneyimlerinin yalnızca okul yaşamıyla sınırlı olmadığını; dil bariyerleri, dışlayıcı kurumsal yapılar ve aidiyet eksikliğinin daha geniş toplumsal uyum süreçlerini de etkileyebildiğini ortaya koymaktadır. Yazarlar, hukuken eğitim sistemine erişim imkânı tanınmasının tek başına kapsayıcı bir entegrasyon sağlamadığını; okulun kurumsal yapısı, iletişim mekanizmaları ve kültürel organizasyonunun fiilî katılım deneyimini belirlediğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların işgücü piyasasına katılımı bakımından da çalışma hakkının normatif düzeyde tanınması tek başına yeterli olmamakta; dil yetersizliği, kurumsal uyum eksikliği, bilgiye erişim sorunları ve dışlayıcı toplumsal pratikler kadınların kayıtlı ve güvenceli istihdama erişimini sınırlandırabilmektedir.

Bununla birlikte 2022 yılı sonrasında kadın öğrencilerin yeni kayıt sayılarının erkek öğrencilerin kayıt sayılarını aşması (Şekil 1), yükseköğretime erişim süreçlerinin toplumsal cinsiyet ekseninde yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Literatürde bu farklılaşmanın, göç süreciyle birlikte değişen ekonomik koşullar, eğitimin istihdam olanaklarıyla ilişkilendirilmesi ve yükseköğretime erişim mekanizmalarının zaman içerisinde daha görünür hâle gelmesi gibi çeşitli yapısal faktörlerle bağlantılı olabileceği ileri sürülmektedir (Ibesh et al, 2021; Kurt, 2025). Bununla birlikte mevcut çalışma, bu dönüşümün nedenlerine ilişkin doğrudan ampirik bir inceleme sunmamakta; ilgili literatürde öne çıkan açıklamaları ikincil veriler ışığında değerlendirmektedir.

Mezun sayılarındaki artış eğilimi ise geçici koruma altındaki bireylerin yükseköğretim sistemi içerisindeki varlığının yıllar içerisinde süreklilik gösterdiğine işaret etmektedir. Bununla birlikte mevcut veriler, bu sürecin toplumsal entegrasyon veya uzun vadeli kurumsal yerleşme üzerindeki etkilerine ilişkin doğrudan bir değerlendirme yapılmasına tek başına imkân vermemektedir. Ancak veriler, geçici koruma rejimi kapsamında yükseköğretime erişimin yalnızca normatif düzeyde tanınan bir hak olarak kalmadığını; idarî uygulamalar, kabul mekanizmaları ve kurumsal düzenlemeler aracılığıyla fiilî olarak da belirli ölçüde işlerlik kazandığını göstermektedir.

Bu bağlamda, geçici koruma rejimi kapsamında tanınan hakların yalnızca hukukî düzlemde değerlendirilmesi yeterli olmayıp, söz konusu hakların toplumsal cinsiyet perspektifiyle ele alınması gerekmektedir.

4. GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN ÇALIŞMA İZİNLERİ VE İŞGÜCÜ PİYASASINA ERİŞİMİ

Yasal düzenlemeler uyarınca geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma izinlerine ilişkin düzenlemeler incelendiğinde; geçici koruma kapsamında olduğunu belirten geçici koruma kimlik belgesi ve yabancı kimlik numarası bulunan Suriyelilerin altı aylık geçici koruma süresini doldurmaları, Göç İdaresi Başkanlığı kayıtlarına göre kalma hakkı sağlanan il ile sınırlı olmak şartıyla ve özel kanunlar ile yalnızca Türk vatandaşları tarafından icrasına izin verilen iş ve meslekler (eczacılık, noterlik, avukatlık vb) için sınırlı olarak çalışma iznine başvurabilme hakkı tanındığı görülmektedir. Çalışma izni başvurularında kendi nam ve hesabına çalışacak olması durumunda bizzat geçici koruma sağlanan Suriyelilere bireysel başvuru imkânı tanınmışken, başkasının yanında çalışacak Suriyeliler için geçici koruma sağlanan yabancıları çalıştıracak işverenler tarafından başvuru yapılması gerekmektedir. Öte yandan, istihdam kotası da getirilmiş olup; bu bağlamda çalışma iznine başvurulan işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısının, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemeyeceği ve toplam çalışan sayısının on kişiden az olan işyerlerinde ise en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancının çalışmasına izin verilebileceği düzenlenmiştir. Ancak rehberde de açıkça belirtildiği üzere, çalışma izni verilmesi başvuru şartlarının sağlanması halinde dahi yabancı açısından mutlak bir hak teşkil etmemektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2021).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Suriyelilere verilen çalışma izinlerine ilişkin en güncel resmî istatistikler 2024 yılına ait olup, bu verilerin içerisinde ne kadarının geçici koruma ne kadarının ikamet iznine sahip olduğu bilgisi paylaşılmamıştır. Grafiğe ilişkin sayısal veriler Tablo 2'de tablo olarak ayrıca paylaşılmıştır. Şekil 2'de yer alan 2020-2024 yılları arasında çalışma izni verilen Suriyelilere ilişkin veriler incelendiğinde kadınların, erkeklere ve bilhassa çalışma çağındaki nüfuslarına kıyasla kayıtlı istihdamın oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Şekil 2: *Yıllara ve Cinsiyete Göre Suriyelilere Verilen Çalışma İzni Sayıları*

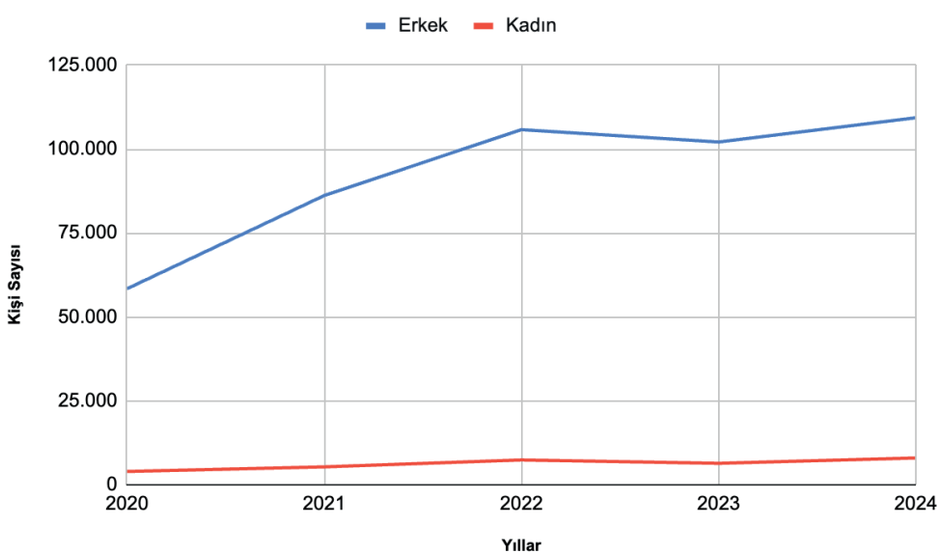

Tablo 2: *Yıllara ve Cinsiyete Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Verilen Çalışma İzni Sayıları (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2025)*

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
2020	58.402	3.967	62.369
2021	86.165	5.335	91.500
2022	105.811	7.397	113.208
2023	102.122	6.398	108.520
2024	109.347	7.987	117.334

Not: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2025) verilerinden derlenerek yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, çalışma izinlerinin büyük ölçüde erkeklere verildiği, kadınların ise kayıtlı istihdama katılım oranının oldukça düşük seviyelerde kaldığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların resmî işgücü piyasasına katılımının erkeklere oranla oldukça düşük seyretmesi, yasal, yapısal ve sosyo-kültürel bariyerlerin birleşimiyle açıklanabilmektedir. Genç ve Öztürk (2016) Suriyeli kadınların %87'sinin gelir getirecek bir mesleğe sahip olmadığını, çalışanların ise çoğunlukla ev temizliği, tekstil ve tarım gibi sektörlerde, yasal güvenceden yoksun ve kayıt dışı şekilde istihdam edildiğini vurgulamaktadır.

Bununla birlikte Ozturk ve ark.'larının (2019) Şanlıurfa'da gerçekleştirdiği saha araştırması, Suriyeli kadınların büyük ölçüde düşük ücretli, mevsimlik ve güvencesiz işlerde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularına göre kadınların önemli bir kısmı kayıt dışı çalışmakta; özellikle tarım sektöründe çalışma izni zorunluluğundan muaf olunan alanlara yönelim dikkat çekmektedir. Çalışmada ayrıca Türkçe dil yetersizliği, düşük eğitim düzeyi ve çalışma izni başvuru süreçlerindeki bürokratik güçlüklerin kadınların kayıtlı istihdama erişimini sınırlandırdığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra çocuk bakım yükü ve erkek egemen aile yapısının kadınların çalışma yaşamına katılımını engelleyebildiği; birçok kadının eşleri veya aile üyeleri tarafından eğitim ve çalışma hayatından uzak tutulduğu ifade edilmektedir. Çalışma, ekonomik zorunlulukların bazı kadınları işgücü piyasasına yönelttiğini ancak bu katılımın çoğunlukla güvencesiz ve süreklilik taşımayan işlerde gerçekleştiğini vurgulamaktadır.

5. TARTIŞMA

Bu çalışmanın bulguları, geçici koruma rejimi kapsamında eğitim ve çalışma haklarının hukukî düzeyde tanınmasının, bu haklara fiilî ve eşit erişimi kendiliğinden sağlamadığını göstermektedir. Yükseköğretime erişim ve işgücü piyasasına katılım alanlarında ortaya çıkan farklılıklar, hakların yalnızca normatif içerikleri üzerinden değerlendirilmesinin yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, hukuk sosyolojisinde Roscoe Pound tarafından ortaya konulan *law in books* ve *law in action*

ayrımıyla uyumludur. Nitekim eğitim ve çalışma hakları hukuken tanınmış olmakla birlikte, kadınların bu haklardan yararlanma düzeyleri ekonomik koşullar, bakım yükümlülükleri, toplumsal cinsiyet normları ve kurumsal uygulamalar gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir.

Elde edilen bulgular, geçici koruma rejiminde haklara erişimin farklı alanlarda farklı biçimlerde şekillendiğini de göstermektedir. Yükseköğretime erişim alanında zaman içerisinde daha kapsayıcı bir görünüm ortaya çıkarken, işgücü piyasasına katılım bakımından daha sınırlı ve koşullu bir yapı dikkat çekmektedir. Bu farklılaşma, Bosniak'ın (2006) vatandaşlığın parçalı ve çok katmanlı niteliğine ilişkin yaklaşımıyla birlikte değerlendirilebilir. Geçici koruma altındaki bireyler eğitim alanında belirli ölçüde hak sahibi olarak tanınırken, çalışma yaşamında yabancı statüsüne bağlı sınırlamalarla karşılaşmaya devam etmektedir. Bu durum, aynı hukukî statü içerisindeki bireylerin farklı hak alanlarında farklı üyelik rejimlerine tabi olabildiğini göstermektedir.

Bulgular aynı zamanda geçici koruma altındaki kadınların deneyimlerinin yalnızca hukukî statü üzerinden açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Kadınların eğitim ve çalışma alanlarındaki konumları, toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik kırılganlıklar ve göçmenlik statüsünün kesişiminde şekillenmektedir. Bu yönüyle çalışma, Crenshaw'ın (1991) kesişimsellik yaklaşımının göç araştırmaları alanındaki uygulamalarıyla uyumlu sonuçlar ortaya koymaktadır. Geçici koruma statüsü altındaki kadınlar, yalnızca "kadın" ya da yalnızca "göçmen" olmalarından kaynaklanan dezavantajlarla değil, bu konumların kesişiminde ortaya çıkan çok katmanlı eşitsizliklerle karşı karşıya kalmaktadır.

Sonuç olarak çalışma, geçici koruma rejiminde hakların değerlendirilmesinde yalnızca hukukî düzenlemelerin varlığına odaklanmanın yeterli olmadığını göstermektedir. Eğitim ve çalışma haklarının kadınlar bakımından nasıl deneyimlendiğinin anlaşılabilmesi için hukukî statü, toplumsal cinsiyet ve ekonomik koşullar arasındaki ilişkinin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yönüyle çalışma, geçici koruma rejiminde hakların tanınması ile haklara fiilî erişim arasındaki farklılaşmayı eğitim ve çalışma alanlarını birlikte ele alarak incelemesi bakımından mevcut literatüre katkı sunmaktadır.

6. DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında, geçici koruma rejimi altında bulunan Suriyeli kadınların yükseköğretime erişimi ve işgücü piyasasına katılım süreçleri, hak temelli ve toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda, eğitim ve çalışma haklarının normatif düzeyde tanınmasının, bu haklara kadınlar bakımından fiilen ve eşit biçimde erişilebildiği anlamına gelmediği görülmüştür.

Bu çerçevede çalışma, geçici koruma rejiminde hakların değerlendirilmesinde yalnızca normatif düzenlemelerin değil, bu haklara fiilen erişimi belirleyen kurumsal, ekonomik ve toplumsal mekanizmaların da dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Hukuken tanınan hakların uygulamadaki görünümü, bireylerin toplumsal konumları ve yapısal eşitsizliklerle birlikte şekillenmektedir. Bu durum, geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların deneyimlerinin yalnızca “kadın” veya yalnızca “göçmen” kategorileri üzerinden değil; hakukî statü, toplumsal cinsiyet ve ekonomik kırılganlığın kesişimi içerisinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu doğrultuda, yükseköğretime erişim ve kayıtlı istihdama katılım süreçlerinde kadınların karşılaştıkları yapısal engelleri azaltmaya yönelik bütüncül politikaların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Özellikle dil destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, çalışma izni süreçlerinin erişilebilir hâle getirilmesi ve kadınların kayıtlı istihdama yönlendirilmesine yönelik destekleyici politikaların geliştirilmesi, haklara fiilî erişimin güçlendirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Bununla birlikte mevcut çalışma saha araştırmasına dayanmamakta olup, gelecekte yapılacak ampirik çalışmaların geçici koruma altındaki kadınların eğitim ve çalışma deneyimlerini doğrudan ortaya koyarak literatüre katkı sunabileceği değerlendirilmektedir.

Etik Kurul Onayı: Bu makale etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Following the outbreak of armed conflict in Syria in 2011, Türkiye faced a massive influx of people seeking safety and protection. In response, the country implemented a "temporary protection" regime based on the principles of "open door" and "non-refoulement". Under this framework, Syrians were granted various social rights, including access to health, education, and the labor market. Currently, Türkiye hosts approximately 2.3 million Syrians under temporary protection, and nearly half of this population consists of women. Crucially, over 550,000 of these women are within the working-age bracket of.

This study aims to evaluate Syrian women's access to higher education and their participation in the labor market from a rights-based and gender-sensitive perspective. While legal regulations exist to grant these rights, there is a significant gap between the normative recognition of rights and de facto access to them. The research seeks to answer how legal status, gender roles, and economic conditions intersect to shape the educational and professional trajectories of Syrian women in Türkiye.

The study adopts a qualitative research design, primarily utilizing document analysis and a comprehensive literature review. The data sources include legal regulations (such as the Law on Foreigners and International Protection and the Temporary Protection Regulation), administrative decisions by the Council of Higher Education (YÖK), and official statistics from the Presidency of Migration Management and the Ministry of Labor and Social Security. Additionally, the study incorporates findings from existing academic literature and reports from international organizations to provide a structural analysis of the barriers to access. The analysis is categorized under themes of right to education, right to work, gender, and access to rights.

The study is grounded in several key legal and sociological concepts. Central to the analysis is Roscoe Pound's distinction between "law in books" and "law in action," which posits that the mere existence of a legal norm does not guarantee its practical application in social life. Furthermore, the study utilizes Linda Bosniak's concept of multi-layered citizenship, suggesting that individuals may hold different "membership" statuses across different rights domains. For instance, a Syrian woman might be treated as a "rights-holder" in education but face "alien" status restrictions in the labor market. Guy Standing's concept of the "denizen"—an individual who enjoys some social rights but lacks full citizenship guarantees—further illuminates the precarious position of those under temporary protection. Finally, Kimberlé Crenshaw's intersectionality approach is applied to understand how legal status, gender, and economic fragility combine to produce unique forms of exclusion for Syrian women.

The Turkish higher education system has been relatively inclusive since 2011. YÖK facilitated access by allowing lateral transfers for students with interrupted studies and providing tuition fee waivers. Over time, admission mechanisms evolved from decentralized university exams to a more centralized system involving the MYÖS (Central Exam for Foreign Students) and, for those completing secondary education in Türkiye, the YKS (Higher Education Institutions Exam). Statistical data from 2013 to 2025 reveal a significant trend. Historically, male enrollment numbers were substantially higher than those of females. For example, in the 2018-2019 academic year, there were 9,329 new male enrollments compared to 5,158 females. This disparity is attributed to structural barriers such as economic constraints (prioritizing male education), early marriages, domestic care responsibilities, and language barriers. However, a notable shift occurred after 2022. In the 2023-2024 academic year, new female enrollments (5,887) surpassed those of males (5,095). This change suggests that higher education is increasingly seen as a pathway to integration and economic independence, though graduation data (3,084 females vs. 2,814 males in 2024-2025) indicates that challenges in persistence remain.

In contrast to the relatively open access to education, participation in the formal labor market is highly restricted. Syrian women do not possess a direct "right to work"; instead, they have the opportunity to apply for a work permit, which is subject to strict conditions. These include a six-month residency requirement, geographic limitations (restricted to the province of registration), and an employment quota (Syrians cannot exceed 10% of the workforce in a single workplace). Furthermore, many professions (e.g., law, pharmacy, notary) are legally reserved exclusively for Turkish citizens. Official statistics from the Ministry of Labor and Social Security highlight a stark gender gap in formal employment. In 2024, only 7,987 Syrian women were granted work permits, compared to 109,347 men. This indicates that the vast majority of Syrian women are either excluded from the labor force or concentrated in the informal economy. Literature suggests that those who do work are often found in low-paid, insecure, and unregulated sectors such as agriculture, textiles, and domestic cleaning. Barriers to formal work include bureaucratic hurdles in the permit application process (which must often be initiated by the employer), lack of childcare services, and patriarchal family structures that prioritize domestic roles for women.

The findings demonstrate that the formal recognition of rights under the temporary protection regime is insufficient to ensure equal and effective access for women. The research highlights a clear differentiation between rights domains: while education has become a site of increasing inclusion, the labor market remains a site of structural exclusion and precariousness. This confirms that Syrian women navigate a complex landscape of "intersectional inequalities," where their gender, refugee status, and economic position overlap to limit their agency.

The study concludes that for rights to be meaningful, they must be supported by institutional and social mechanisms. To improve Syrian women's access to education and the labor market, the study recommends holistic policy interventions, including: strengthening language support programs to overcome communicative barriers, expanding childcare services to alleviate the domestic burden on women, simplifying the work permit process and making it more accessible to both employees and employers, developing targeted policies to transition women from informal to registered (formal) employment. Ultimately, understanding the experiences of Syrian women requires moving beyond monolithic categories of "woman" or "migrant" to address the specific structural and institutional dynamics that shape their lives in Türkiye.

KAYNAKÇA

Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies,* 21(2), 166–191. https://doi.org/10.1093/jrs/fen016.

Almelhem, S., Almshhor, E., Alabdullah, S., Kadan, B., Alzoabi, M. & Jhar, A. (2022). Factors affecting gender balance in higher education in northwest Syria: Challenges and potential actions. *International Journal of Educational Research Open*, 3, 100164. https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2022.100164.

Anthias, F. (2012). Transnational mobilities, migration research and intersectionality: Towards a translocational frame. *Nordic Journal of Migration Research*, 2(2), 102–110. https://doi.org/10.2478/v10202-011-0032-y

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2015). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesi hakkında rehber: Eğitim hakkı.* Avrupa Konseyi.

Ayhan İzmirli, L. & İzmirli, M. K. (2022). Work of foreigners under temporary protection in Turkey and main problems regarding the work of Syrians under temporary protection. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24(1), 123–165. https://doi.org/10.33717/deuhfd.1091519.

Balcı Karaboğa, F. A., Akgüç, E. ve Büyükgürses Karaaslan, N. (2025). Suriyeli genç kadın sığınmacıların eğitime erişimdeki engelleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 21(2), 647–668. https://doi.org/10.17860/mersinefd.1642794.

Bloemraad, I. & Sheares, A. (2017). Understanding membership in a world of global migration: (How) does citizenship matter? *International Migration Review,* 51(4), 823–867. https://doi.org/10.1111/imre.12354.

Bosniak, L. (2006). *The citizen and the alien: Dilemmas of contemporary membership*. Princeton University Press.

Cappelletti, M. & Garth, B. (1978). Access to justice: The newest wave in the worldwide movement to make rights effective. *Buffalo Law Review*, 27(2), 181–292.

Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299. https://doi.org/10.2307/1229039.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2025). *Yabancı çalışma izin istatistikleri* – 2024 [Excel veri seti]. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. https://www.csgb.gov.tr/%C4%B1statistikler/calisma-hayati-%C4%B1statistikleri/resmi-%C4%B1statistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/

Çelik, Ç. & İçduygu, A. (2019). Schools and refugee children: The case of Syrians in Turkey. *International Migration*, 57(2), 253–267. https://doi.org/10.1111/imig.12488.

Çelik, Ç. & White, H. (2021). Forced migration and protection: Turkey's domestic responses to the Syrian refugees. *European Review*, 30(3), 353–373. https://doi.org/10.1017/S1062798721000028.

Çirkin, Z., Sakız, H. ve Çuhadar, P. (2025). Career construction experiences of Syrian refugee women in Turkish higher education: Opportunities and obstacles. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 41(1), 1–19. https://doi.org/10.25071/1920-7336.41305.

Elçin, D. (2016). Türkiye'de bulunan Suriyelilere uygulanan geçici koruma statüsü: 2001/55 sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi ile Geçici Koruma Yönetmeliği arasındaki benzerlik ve farklılıklar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (124), 9–80.

Genç, H. D., ve Öztürk, D. (2016). Türkiye'deki Suriyeli kadınlar: Mevcut durumları, sorunlar ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 21(84), 67–91.

Halpérin, J.-L. (2011). Law in books and law in action: The problem of legal change. *Maine Law Review*, 64(1), 45–76.

Ibesh, R., Ahmad, W., Chikhou, R., Jumah, R., Sankar, H. and Thurston, A. (2021). The educational experiences of Syrian women in countries of safety/asylum. *International Journal of Educational Research Open*, 2, 100027. https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100027 .

Birleşmiş Milletler. (1948). *İnsan hakları evrensel bildirgesi*. https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/english

Birleşmiş Milletler. (1951). *Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme*. 28 Temmuz 1951.

Birleşmiş Milletler. (1967). *Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin protokol*. 31 Ocak 1967.

Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014, 22 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 29153).

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik. (2016, 15 Ocak). *Resmî Gazete* (Sayı: 29594).

Karahan, H. & Gülen Ertosun, Ö. (2023). Syrian women in the Turkish labor market: Understanding their labor supply behavior. *Insight Turkey*, 25(1), 171–186. https://doi.org/10.25253/99.2023251.9

Kurt, O. (2025). *Transition from higher education to work among Syrian migrants in Türkiye* (Tez No: 964970) [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Oakley, A. (2005). *The Ann Oakley reader: Gender, women and social science*. Policy Press.

Ozturk, L., Serin, Z. V. ve Altınoz, H. (2019). Challenges and obstacles for Syrian refugee women in the Turkish labor market. *Societies*, 9(3), 49. https://doi.org/10.3390/soc9030049

Pound, R. (1910). Law in books and law in action. *American Law Review*, 44(1), 12–36.

Standing, G. (2014). *The precariat: The new dangerous class.* Bloomsbury Academic.

Scuzzarello, S. ve Moroşanu, L. (2023). Integration and intersectionality: Boundaries and belonging "from above" and "from below". Introduction to the special issue. *Ethnic and Racial Studies*, 46(14), 2991–3013. https://doi.org/10.1080/01419870.2023.2182649.

Şimşir Gökalp, Z., Özteke Kozan, H. İ. & Görgülü, Z. (2026). Weathering the storm: Career development stories of Syrian refugee women in Türkiye. *Women's Studies International Forum*, 114, 103203. https://doi.org/10.1016/j.wsif.2025.103203

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü. (2021). *Geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerine dair uygulama rehberi.* T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2021). Geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerine dair uygulama rehberi. Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü. https://csgb.gov.tr/Media/11ep3re3/ge%C3%A7ici-koruma-sa%C4%9Flanan-yabanc%C4%B1lar%C4%B1n-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-izinlerine-dair-uygulama-rehber.pdf

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2013, 28 Mart). *Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün "Geçici koruma altındaki Suriyelilerin bulunduğu Akçakale Çadırkentinde 27 Mart 2013 tarihinde meydana gelen olaylar neticesinde, çok sayıda Suriyelinin zorla ülkelerine gönderildiğine dair basında yer alan haberlere ilişkin" bir soruya cevabı*. https://www.mfa.gov.tr/sc-7_-28-mart-2013_-akcakale-cadirkentinde-meydana-gelen-olaylar-neticesinde_-cok-sayida-suriyelinin-zorla-ulkelerine.tr.mfa

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (t.y.). *Geçici koruma*. Erişim tarihi: 14 Mayıs 2026. https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638

Ulutaş, B., Hancı, A., Torun, Y. & Uğur, N. (2026). Navigating overqualification: Syrian female refugees with university degrees in the labour market. *Women's Studies International Forum*, 114, 103240. https://doi.org/10.1016/j.wsif.2025.103240

United Nations High Commissioner for Refugees. Erişim tarihi: 7 Haziran 2026. *Toplumsal cinsiyet temelli yaklaşım*. UNHCR Türkiye. https://www.unhcr.org/tr/node/663

Yuval-Davis, N. (2006). Intersectionality and feminist politics. *European Journal of Women's Studies*, 13(3), 193–209. https://doi.org/10.1177/1350506806065752.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2021, 24 Kasım). *Yurtdışından öğrenci kabul esasları* (Sayı: E-75850160-301.02.02-87652). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı.

AJOMS

ACADEMIC JOURNAL OF MIGRATION STUDIES